

Cohabitatie als alternatief voor het huwelijk:

een onderzoek naar
partnervoorkeuren, egalitaire waarden
en relatiekwaliteit.

Vincent Das

MASTER IN DE SOCIOLOGIE

Promotor: Prof. Dr. Jan Van Bavel
Verslaggever: Prof. Dr. Koenraad Matthijs

Academiejaar : 2019-2020

Word count: 22635

Woord van dank

Ik bedank Isabelle om mijn klaagzang te aanhoren, mijn ouders om me van twee opleidingen te laten genieten, en mijn vrienden om me die te doen vergeten. Professor Jan Van Bavel bedank ik voor het geduld, de uitvoerige commentaar en het nalezen van onleesbare teksten. Het was een lange maar inzichtelijke rit.

Woord van dank	2
Inhoud	3
Lijst met tabellen	5
Lijst met figuren	8
Inleiding	9
1.Theoretisch kader	10
1.1.1 Gehuwd en ongehuwd samenwonen in Europa en Vlaanderen	10
1.1.2 Huwelijk en ongehuwd samenwonen als samenlevingsvorm	11
1.1.3 Relatiekwaliteit	13
1.1.4 Partnervoorkeuren en socio-economische verhoudingen tussen man en vrouw	14
1.1.5 Progressieve waarden	16
1.1.6 Selectieprocessen	18
1.1.7 Engagement	19
1.2. Verklaringsmodellen omtrent cohabitatie	19
1.2.1 Verklaringen volgens het socio-economische perspectief	20
1.2.2 Verklaringen volgens het perspectief van de Tweede Demografische Transitie	22
1.3 Conceptueel model	24
1.3.1. Hypotheses bij het conceptueel model	26
1.3.2 Algemene hypothesen	28
2.1 Steekproef	29
2.2 Constructie variabelen en beschrijvende analyses	30
2.2.1 Samenlevingsvorm	30
2.2.2 Progressieve waarden	32
2.2.3 Relatiekwaliteit	36
2.2.4 De opleidingsverhouding en het gemiddeld opleidingsniveau van een koppel	40
2.2.5 Controlevariabelen	42
2.3 Data analyse	42
2.3.1 Methodologie	42

2.3.2 Verschillen in relatiekwaliteit tussen samenlevingsvormen	44
2.3.3 Verschillen in progressieve waarden tussen samenlevingsvormen	47
2.3.4 Verschillen in opleidingsverhouding en gemiddeld opleidingsniveau tussen samenlevingsvormen	49
2.3.5 Lineaire regressies	51
3.1 Conclusie	54
3.2 Discussie	56
Referenties	58

Lijst met tabellen

Tabel 1: Overzicht hoeveelheid respondenten in relaties met 1 en 2 respondenten	29
Tabel 2: Hoeveelheid mannelijke en vrouwelijk respondenten in relaties met 1 respondent	29
Tabel 3: Hoeveelheid respondenten per samenlevingsvorm in relaties met 2 respondenten voor mannen en vrouwen	31
Tabel 4: Hoeveelheid respondenten per samenlevingsvorm voor alle mannen en vrouwen	31
Tabel 5: Hoeveelheid respondenten per samenlevingsvorm in relaties met 1 respondent voor mannen en vrouwen	32
Tabel 6: Componentladingen van 10 indicatoren voor attitudes huwelijk en ouderschap	33
Tabel 7: Componentladingen van 10 indicatoren voor egalitaire waarden op vlak van genderverhoudingen	33
Tabel 8: Gemiddelden voor samenvattingsvariabele van progressieve waarden en subvariabelen van progressieve waarden in verschillende samenlevingsvormen	34
Tabel 9: Gemiddelden voor samenvattingsvariabele van progressieve waarden en subvariabelen van progressieve waarden in verschillende samenlevingsvormen per geslacht	35
Tabel 10: Gemiddelden voor progressieve waarden en subvariabelen van progressieve waarden in verschillende samenlevingsvormen per geslacht voor respondenten in relaties met 2 respondenten	35
Tabel 11: Componentladingen van 5 indicatoren voor relatietevredenheid	36
Tabel 12: Componentladingen van 5 indicatoren voor communicatie in relatie	37
Tabel 13: Componentladingen van 5 indicatoren voor steun in relatie	37
Tabel 14: Componentladingen van 5 indicatoren voor conflict intensiteit	38
Tabel 15: Componentladingen van 5 indicatoren voor Conflict Resolutie	38
Tabel 16: Gemiddelden van subvariabelen die relatiekwaliteit opmaken in verschillende samenlevingsvormen voor alle respondenten	38
Tabel 17: Gemiddelden van subvariabelen die relatiekwaliteit opmaken per geslacht in verschillende samenlevingsvormen voor alle respondenten	39
Tabel 18: Percentage respondenten met separatiegedachten per geslacht per samenlevingsvorm	39
Tabel 19: Relatieve percentages van opleidingssituatie over samenlevingsvormen voor respondenten in relaties met 2 respondenten	40
Tabel 20: Relatieve percentages van opleidingsverhouding over verschillende samenlevingsvormen voor respondenten in relaties met 2 respondenten.	42

Tabel 21: Verschillen in relatiekwaliteit tussen samenlevingsvormen (ANOVA). Verschil in gemiddelde relatiekwaliteit (A-B)	44
Tabel 22: Gemiddelden voor mannen uit relaties met 2 respondenten voor relatiekwaliteit in samenlevingsvormen	45
Tabel 23: Gemiddelden voor vrouwen uit relaties met 2 respondenten voor relatiekwaliteit in samenlevingsvormen	45
Tabel 24: Gemiddelden voor alle mannen voor relatiekwaliteit in samenlevingsvormen	45
Tabel 25: Gemiddelden voor alle vrouwen voor relatiekwaliteit in samenlevingsvormen	45
Tabel 26: Levene's statistiek voor ANOVA van relatiekwaliteit en samenlevingsvorm per groep respondenten	45
Tabel 27: Chi-kwadraattoets van separatiegedachten per samenlevingsvorm voor mannen uit relaties met 2 respondenten	46
Tabel 28: Chi-kwadraattoets van separatiegedachten per samenlevingsvorm voor vrouwen uit relaties met twee respondenten	46
Tabel 29: Chi-kwadraattoets van separatiegedachten per samenlevingsvorm voor alle mannen	47
Tabel 30: Chi-kwadraattoets van separatiegedachten per samenlevingsvorm voor alle vrouwen	47
Tabel 31: Verschil in progressieve waarden per samenlevingsvorm (ANOVA)	48
Tabel 32: Gemiddelden voor progressieve waarden per samenlevingsvorm voor mannen in relaties met 2 respondenten	48
Tabel 33: Gemiddelden voor progressieve waarden per samenlevingsvorm voor vrouwen in relaties met 2 respondenten	48
Tabel 34: Gemiddelden voor progressieve waarden per samenlevingsvorm voor alle mannen	48
Tabel 35: Gemiddelden voor progressieve waarden per samenlevingsvorm voor alle vrouwen	49
Tabel 36: Levene's statistiek voor ANOVA van progressieve waarden en samenlevingsvorm per groep respondenten	49
Tabel 37: Welch en Brown-Forsythe voor ANOVA van progressieve waarden en samenlevingsvorm per groep respondenten	49
Tabel 38: Chi-kwadraattoets van aanwezigheid huwelijkswens en opleidingsverhouding voor alle mannen	50
Tabel 39: Chi-kwadraattoets van aanwezigheid huwelijkswens en opleidingsverhouding voor mannen in relaties met 2 respondenten	50
Tabel 40: Chi-kwadraattoets van aanwezigheid huwelijkswens en opleidingsverhouding voor alle vrouwen	50

Tabel 41: Chi-kwadraattoets van aanwezigheid huwelijkswens en opleidingsverhouding voor vrouwen in relaties met 2 respondenten	50
Tabel 42: Regressieanalyse voor relatiekwaliteit en samenlevingsvorm met controlevariabelen	52
Tabel 43: Regressieanalyse voor relatiekwaliteit en aanwezigheid huwelijkswens in samenwoning	52
Tabel 44: Regressieanalyse voor progressieve waarden en samenlevingsvorm met controlevariabelen	53
Tabel 45: Regressieanalyse voor progressieve waarden en aanwezigheid huwelijkswens in samenwoning	53

Lijst met Figuren

Figuur 1: Conceptueel model

25

Inleiding

Sinds de jaren '80 verhoogt de gemiddelde leeftijd waarop partners huwen in Vlaanderen (Corijn, 2016). Zo bedroeg de gemiddelde leeftijd om te trouwen in de jaren '70 24 jaar voor de bruidegom en 22 jaar voor de bruid. In 2017 was deze leeftijd gestegen tot 34 jaar voor de bruidegom en 31 jaar voor de bruid (Mariën, 1974; Corijn, 2019). Het ouderlijk huis verlaten en trouwen valt dan ook steeds minder samen (Corijn & Klijzing, 2001). In de tussenperiode is cohabitatie een populaire leefvorm geworden. Maar naast de verhoogde huwelijksleeftijd daalde ook het absoluut aantal huwelijken. In 1970 bedroeg het aantal burgerlijke huwelijken in het Vlaams Gewest 7,8 per 1000 inwoners, in 2015 was dit slechts 4,9 (Corijn, 2016). Cohabitatie lijkt dus meer dan een tussenperiode te zijn. Voor sommigen is het een alternatief voor het huwelijk. Er cohabiteert tegenwoordig maar liefst 17,8 procent van de Vlaamse volwassenen (Corijn, 2015). Daarenboven is cohabitatie vooral onder de jongere cohorten populair. We kunnen dus verwachten dat het percentage nog zal stijgen. Aangezien één pasgeborene op twee in Vlaanderen ongehuwde ouders heeft, die in 90% van de gevallen ook samenwonen, dient de kwaliteit van de relaties binnen de ongehuwde samenwoning grondig onderzocht te worden (Statbel, 2018).

Tot nu toe werd er geen verschil in relatiekwaliteit gevonden tussen samenwonenden en gehuwden in Vlaanderen (Corijn, 2014). Dit is zou wel eens een misvatting kunnen zijn aangezien dat wel bestaat in verschillende andere Europese landen. Het is mogelijk dat deze verschillen begraven zijn door geen rekening te houden met de verschillende motivaties binnen de groep samenwonenden, zoals dat wel gebeurt in buitenlands onderzoek. Zo zijn er de samenwonenden die uiteindelijk willen huwen en de testfase van cohabitatie reeds succesvol hebben afgerond. Zij hebben trouwplannen en zouden volgens buitenlandse literatuur dezelfde relatiekwaliteit als gehuwden vertonen (Aarskaug Wiik, Bernhard & Noack, 2009; Aarskaug Wiik, Keizer & Lappégård, 2012; Brown, Manning & Payne, 2017).

Naast de hypothese dat het nuttig kan zijn om samenwonenden met trouwplannen te onderscheiden, argumenteer ik dat binnen de groep zonder trouwplannen nog een onderscheid gemaakt kan gemaakt worden op basis van een huwelijkswens. Dit onderscheid is zowel in het buitenland als in Vlaanderen nog maar weinig onderzocht. Zo zouden samenwonenden die het als een alternatief zien voor het huwelijk, en dus geen huwelijkswens hebben, progressiever kunnen zijn dan samenwonenden met een huwelijkswens, die het als een testfase zien. Deze progressiviteit zou invloed kunnen hebben op de partnervoorkeuren. Zo zouden de traditionelere samenwonenden, net als gehuwden, traditionelere partnervoorkeuren kunnen hebben dan de progressievere samenwonenden zonder huwelijkswens. Het socio-economisch perspectief wijdt de lagere relatiekwaliteit van samenwonenden immers gedeeltelijk aan een hoger aandeel onsuccesvolle matches ten opzichte van de groep gehuwden. Wanneer een succesvolle match echter verschillend is voor verschillende groepen samenwonenden moet deze verklaring herbekeken worden.

In het eerste deel van het theoretisch kader beschrijven we de verschillende variabelen die invloed hebben op de keuze van samenlevingsvorm en op de relatiekwaliteit. Daarna komen we tot twee perspectieven die samen met deze variabelen twee verklaringen bieden voor de opkomst van cohabitatie en de eventuele lagere relatiekwaliteit van samenwonenden. In het tweede deel van het theoretisch kader komen we tot een conceptueel model waarin beide perspectieven een plaats

krijgen. Na het conceptueel model formuleren we de hypotheses. Het derde deel van deze masterproef bespreekt de steekproef en de gebruikte methodologie. Vervolgens volgen de analyses, conclusie en de discussie. In de discussie worden de beperkingen van dit onderzoek besproken en de mogelijkheden voor onderzoek in de toekomst.

1. Theoretisch kader

1.1.1. Gehuwd en ongehuwd samenwonen in Europa en Vlaanderen

In de laatste decennia van de vorige eeuw zagen sociologen in Europa en Noord-Amerika het ongehuwd samenwonen aan populariteit winnen (Kok & Leinarte, 2015). Ongehuwd samenwonen of cohabitatie, is een samenlevingsvorm waarbinnen geliefden onder één dak wonen zonder gehuwd te zijn en daarbinnen mogelijk een gezin stichten. Het kan daardoor een alternatief vormen voor het huwelijk (Troost, 1981). Binnen Europa is Zweden het land waar cohabitatie reeds het langst sociaal en wettelijk aanvaard wordt (Aarskaug Wiik, et al., 2009). Ook het stichten van een gezin binnen cohabitatie is er sociaal aanvaard (Heuveline & Timberlake, 2004). Zo wordt meer dan de helft van de kinderen in Zweden sinds 2000 in cohabitatie geboren. Ook in Noorwegen is dat het geval (Thomson, Winkler-Dworak, & Beaujouan, 2019).

In Scandinavië, maar ook in West-Europa is het samenwonen zonder te huwen vooral onder de jongere cohorten een populaire samenlevingsvorm. In de oudere cohorten vormt het slechts een marginaal fenomeen (Kiernan, 2004). Zweden had in de late jaren '90 het hoogste percentage ongehuwd samenwonenden van Europa met 48 procent van de partners die samenwonen met de partner bij de 30- tot 39-jarigen (Kiernan, 2004). Zuid-Europa is daarentegen traditioneler en kende nog het hoogst aantal huwelijken (Lesthaeghe, 2020; Kiernan, 2004). In Griekenland vormde de groep ongehuwd samenwonenden 8 procent van alle partners die samenwonenden in de categorie 30- tot 39-jarigen (Kiernan, 2004).

België bevindt zich qua prevalentie net onder het gemiddelde van Europa met 20 procent samenwonenden in de groep van 30- tot 39-jarigen (Kiernan, 2004). Hoewel de data van Kiernan (2004) interessant zijn om verschillende Europese landen met België te vergelijken, zijn ze gedateerd. Volgens de gegevens van de Census van 2011 cohabiteerde in 2011 17,8 procent van de bevolking die 18 jaar en ouder was in het Vlaams gewest. 48 procent van de volwassenen was in 2011 gehuwd (Statistics Belgium, 2015). Net als in Scandinavië is cohabitatie in Vlaanderen vooral onder de jongere cohorten populair.

Het dalende percentage samenwonenden naarmate de cohorten ouder zijn heeft onder andere te maken met huwelijksgewoontes uit het verleden. Zo beschrijven Corijn & Mathijs (2005) dat in 1970 slechts 4,3 procent van alle partners die samenwoonden niet gehuwd waren. In 2011 is dat percentage, zoals eerder gesteld, toegenomen tot 17,8 procent (Statistics Belgium, 2015). Aangezien cohabitatie sterk in de lift zit is het belangrijk de implicaties ervan grondig te onderzoeken. Belangrijk om daarbij te vermelden is dat dit onderzoek, alsook de hierboven vermelde cijfers zich toespitsen op heteroseksuele relaties waarvan de partners gedomicilieerd zijn in Vlaanderen en bij geboorte de Belgische nationaliteit hadden.

1.1.2 Huwelijk en ongehuwd samenwonen als samenlevingsvorm

Om in detail over de redenen tot en de gevolgen van cohabitatie te kunnen spreken, dienen we eerst de ontwikkeling en kenmerken ervan te beschrijven. Aangezien cohabitatie in bepaalde gevallen het huwelijk als samenlevingsvorm vervangt, bespreken we eerst de kenmerken en ontwikkelingen van het huwelijk en vervolgens die van cohabitatie.

Het huwelijk kan in de eerste plaats burgerlijk zijn. Dat betreft de registratie van het huwelijk bij de overheid. Dat brengt rechten en plichten met zich mee die tot een hogere verbintenis leiden. Het huwelijk heeft naast deze wettelijke waarde ook een symbolische waarde voor de partners. Optioneel kan het huwelijk ook kerkelijk voltrokken worden. In dat geval heeft het huwelijk boven op een wettelijke en symbolische waarde ook een religieuze betekenis (Musick & Bumpass, 2006; Nock, 1995; Stanley, et al; 2004).

Sinds de jaren '80 verhoogt de gemiddelde leeftijd waarop partners in Vlaanderen huwen. De gemiddelde leeftijd om te huwen was in 2016 voor de bruidegom 32,9 jaar en voor de bruid 30,3 jaar (Corijn, 2016). In de jaren '80 was de gemiddelde leeftijd om te trouwen 24 jaar voor de bruidegom en 22 jaar voor de bruid (Corijn, 2005). Het ouderlijk huis verlaten en trouwen valt ook steeds minder samen (Corijn & Klijzing, 2001). In de tussenperiode is cohabitatie een populaire leefvorm. Naast de verhoogde huwelijksleeftijd daalde ook het aantal huwelijken. In 1970 bedroeg het aantal burgerlijke huwelijken per 1000 inwoners 7,8 in het Vlaams Gewest, in 2015 was dit slechts 4,9 (Corijn, 2016). In de jaren '90 versnelde de daling van het aantal. Dat was mede te wijten aan de opkomst van cohabitatie (Corijn, 2016).

Het aantal kerkelijke huwelijken daalde sneller dan het aantal burgerlijke. In 1967 was nog 85 procent van alle huwelijken in België kerkelijk. In 2000 was dat nog slechts 50 procent (Dobbelaere, 2003). Door data van het jaarrapport van de kerk te combineren met data van Statbel komen we voor België in 2016 op 17,4 procent van de burgerlijke huwelijken die ook kerkelijk voltrokken zijn (Lesage, 2018; Statbel, 2016). De daling van het aantal burgerlijke huwelijken lijkt de laatste jaren tot een halt te komen. In 2018 was er zelfs een lichte stijging. Het aantal kerkelijke huwelijken daalt wel verder van 7859 in 2016 naar 6765 in 2018 (Lesage, 2018, 2019). Dat een persoon geen tweede kerkelijk huwelijk kan ondergaan, maar wel een tweede burgerlijk na scheiding, maakt het moeilijker om deze cijfers te vergelijken.

Ondanks die spectaculaire daling was het huwelijk in 2009 nog steeds de meest gewenste samenlevingsvorm voor veel jongeren. De overgrote meerderheid van de jongeren wou toen nog steeds trouwen en vond dat het huwelijk geen verouderde institutie was (Corijn, Sodermans en Vanassche, 2011; Theunis, Jappens, Vandenbroeck & Van Bavel, 2015). De meeste jongeren zouden ook nog huwen. De huwelijkskans bij jongeren bedroeg in 2011 nog steeds 70 procent (Corijn, et al. 2011).

80 procent van de jongeren wil wel eerst ongehuwd samenwonen alvorens te trouwen. Premaritaal samenwonen is tegenwoordig dan ook wijdverbreid (Theunis et al., 2015). Zo steeg het percentage huwelijken dat in Vlaanderen voorafgegaan werd door premaritaal samenwonen van 10 procent naar 80 procent tussen 1971 en 2008 (Pasteels & Mortelmans, 2011). Huwen zonder

premaritaal samen te wonen is in diezelfde periode van de regel naar de uitzondering geëvolueerd (Corijn, 2014).

Corijn, et al. (2011) vatten vier belangrijke ontwikkelingen samen inzake het huwelijk: het huwelijk wordt steeds langer uitgesteld, er wordt steeds meer ongehuwd samengewoond voor het huwelijk, er wordt steeds vaker pas gehuwd na de geboorte van het eerste kind en er is een blijvende keuze voor het huwelijk ondanks de toenemende verwachting dat dat huwelijk niet zal standhouden. Zo bedraagt de echtscheidingskans van jongeren 30 procent. De daling van het aantal huwelijken en de opkomst van premaritale cohabitatie zijn met elkaar gelieerd (Perelli-Harris & Lyons-Amos, 2015).

Binnen cohabitatie moeten nog enkele subgroepen onderscheiden worden die elk hun eigen ontwikkelingen kennen en implicaties voor dit onderzoek met zich mee brengen. Ten eerste is er een verschil tussen de feitelijke en de wettelijke cohabitatie. Bij de feitelijke samenwoning wonen de partners samen onder één dak, maar is dit niet geofficialiseerd bij de overheid. Voor de wet zijn ze als vreemden voor elkaar. Het Census onderzoek (2011) meldt dat er binnen de samenwonende koppels tussen 18 en 29 jaar 44 procent feitelijk samenwoont. Bij de groep van 30- tot 49-jarigen bedraagt dat percentage 17 procent. De wettelijke samenwoning onderscheidt zich van de feitelijke door wel bij de overheid geofficialiseerd te zijn. De partners hebben daardoor een aantal rechten en plichten ten opzichte van mekaar en kennen een hogere mate van wettelijke verbintenis. Bij de 18- tot 29- jarigen woont 17 procent wettelijk samen, bij de 30- tot 49-jarigen is dat 6 procent.

Mensen cohabiteren om verschillende redenen. De verschillen in betekenis die ze aan de cohabitatie verlenen, brengen enkele gevolgen met zich mee die ik in deze studie wil onderzoeken. Naast het onderscheid tussen feitelijke en wettelijke cohabitatie, dienen we daarom nog een tweede onderscheid te hanteren: premaritale cohabitatie waarbij het huwelijk het einddoel is en cohabitatie als alternatief voor het huwelijk waarbij de partners geen huwelijkswens hebben.

Bij premaritale cohabitatie, of cohabitatie met het huwelijk als einddoel, fungeert het samenwonen als een test of een prelude voor het huwelijk (Heikel, et al., 2014). Belangrijk om daarbij te vermelden is dat partners het huwelijk niet effectief moeten bereiken om tot deze groep te behoren. Het volstaat om het huwelijk als einddoel of als ideale situatie te zien. Ook conformisten, partners die huwen omwille van sociale druk, rekenen we tot deze groep van samenwonenden. Ten slotte bevat deze groep ook partners die een economisch motief aangeven om niet te trouwen: wanneer mensen moeite hebben om financieel de eindjes aan elkaar te knopen, lijken ze zich niet klaar te voelen voor het huwelijk of staat een huwelijk niet hoog op hun prioriteitenlijst (Kravdal, 1999; Kalmijn, 2011). Aangezien een economisch motief om niet te trouwen een huwelijkswens inhoudt, rekenen we ook deze groep tot de categorie van de premaritale cohabitatie (Heikel, et al., 2014). Premaritaal samenwonenden waarvan het testhuwelijk succesvol blijkt maken plannen om te huwen en behoren tot de groep premaritaal samenwonenden met concrete huwelijksplannen.

Samenwonenden uit de tweede categorie zien cohabitatie als een volwaardig alternatief voor het huwelijk en hebben geen huwelijkswens. Cohabiteren zien zij als een ideologische keuze. Het gebrek aan een huwelijkswens kan het gevolg zijn van ofwel een negatieve attitude ten opzichte van het huwelijk ofwel door het huwelijk simpelweg irrelevant te vinden (Heikel et al., 2014).

Heikel, et al. (2014) onderzochten de redenen om te cohabiteren in Oostenrijk, Duitsland, Frankrijk en Noorwegen. Het onderzoek bevat geen gegevens over België of Zuid-Europa. Binnen de onderzochte landen kent Oostenrijk het hoogste percentage samenwonenden die het zien als een onderdeel van het huwelijk, namelijk 63,9 procent. In Noorwegen is deze groep het kleinst met 47,6 procent. Cohabitatie als ideologische keuze vormt in Noorwegen de grootste groep met 52,4 procent. In Oostenrijk is deze groep het kleinst met 37,2 procent.

Een economisch motief om niet te trouwen lijkt in de categorie van de premaritale cohabitatie met een huwelijkswens slechts een kleine subgroep. De enige uitzondering betreft Frankrijk waar 6,8 procent van alle samenwonenden deze reden aangeven om niet te trouwen. Belangrijk om te vermelden is dat het hier gaat om de subjectieve beleving van de respondenten. Zij geven zelf aan dat er economische redenen zijn om niet te trouwen. Dat dienen we te onderscheiden van de invloed van inkomen of economisch potentieel op de huwelijkskansen van een man of vrouw, wat later in deze masterproef besproken wordt.

Het onderzoek bevat geen gegevens over het traditionelere Zuid-Europa (Lesthaeghe, 2020), maar er zijn wel gegevens van Oost-Europa. Hoewel Oost-Europa geen substituut is voor Zuid-Europa, laten de cijfers wel de invloed van traditionalisme zien ten opzichte van West- en Noord-Europa. Zo maakt de groep samenwonenden met een huwelijkswens maar liefst 95,9 procent op van alle samenwonenden in Georgië (Heikel et al., 2014).

1.1.3. Relatiekwaliteit

Verschillende samenlevingsvormen hangen samen met een verschillende mate van geluk en relatiekwaliteit. Zo zijn personen die samenwonen met een partner gemiddeld gelukkiger dan degene die alleen wonen (Symoens, Colman, Pasteels, Bracke, 2011). Ook wanneer men samenwoont met een partner bestaan er verschillen in welbevinden per subgroep.

Zo zijn er ook aanwijzingen voor een verschil in relatiekwaliteit tussen samenwonenden en gehuwden. Gehuwden zouden gemiddeld gelukkiger zijn en meer relatiekwaliteit vertonen dan samenwonenden (Soons & Kalmijn, 2009; Aarskaug Wiik, Keizer & Lappegård, 2012; Brown, Manning & Payne, 2017). De reden hiertoe wordt gezocht in een selectiemechanisme op karakteristieken van de partners die om te beginnen een lagere relatiekwaliteit veroorzaken en in het verlaagde engagement bij gebrek aan separatiebarrières en het publiek symbolische karakter.

Dit verschil in relatiekwaliteit wordt ook wel de “cohabitation gap” genoemd. Zowel in verschillende delen van Europa, als in Noord-Amerika lijkt deze “cohabitation gap” aanwezig te zijn (Soons & Kalmijn, 2009; Aarskaug Wiik, et al., 2012; Brown, et al., 2017). Deze lagere relatiekwaliteit ten opzichte van gehuwden lijkt echter niet voor alle cohabiterende koppels te gelden. Wanneer de cohabiterende partners concrete huwelijksplannen hebben, vertonen ze in vele Europese landen en Noord-Amerika een vergelijkbare relatiekwaliteit als gehuwden (Aarskaug Wiik et al., 2012; Brown et al., 2017).

De gelijkenis op vlak van relatiekwaliteit tussen gehuwden en samenwonenden met concrete huwelijksplannen bestaat echter niet in alle landen van West-Europa. In Duitsland vinden

Aarskaug Wiik, et al. (2012) die gelijkenis bijvoorbeeld niet terug. Belangrijk om te vermelden is dat deze huwelijksplannen concreet moeten zijn. Partners die een huwelijkswens hebben, zonder trouwplannen behoren niet tot deze categorie. Het voorgaand onderzoek focust zich dus op de verschillen tussen samenwonenden met of zonder trouwplannen, niet op verschillen binnen de groep zonder trouwplannen. Wij zullen argumenteren dat een onderscheid binnen de groep samenwonenden zonder concrete trouwplannen volgens de aanwezigheid van een huwelijkswens ook interessant kan zijn om verschillen in relatiekwaliteit te duiden. Later hierover meer.

Het welbevinden in de relatie kan op verschillende manieren gemeten worden. Soons & Kalmijn (2009) definiëren het breed en hanteren simpelweg het gerapporteerde geluk van de partners. De meeste onderzoeken specificeren dit geluk echter als het welbevinden in de relatie (Aarskaug Wiik, Bernhard & Noack, 2009; Aarskaug Wiik, et al. 2012; Brown, et al., 2017). Zij vergelijken de positieve en negatieve interacties in de relatie, samen met de algemene relatietevredenheid. Toekomstplannen worden soms ook mee bevroegd. Specifieker betreft de relatiekwaliteit een variabele waarin de tevredenheid, de kwaliteit van de communicatie, de steun en de mate van conflict worden samengevat (Aarskaug Wiik, et al., 2009; Aarskaug Wiik, et al., 2012; Brown et al., 2017). Ook separatiegedachten worden soms meegenomen in de analyse als indicator van de toekomstplannen.

Voor Vlaanderen concludeerde Corijn (2014) dat het verschil in relatiekwaliteit tussen samenwonenden en gehuwden niet bestaat. Dat is merkwaardig aangezien dit verschil in bijna alle Europese landen wel werd teruggevonden in de data (Soons & Kalmijn, 2009; Aarskaug Wiik, et al., 2012). Er zijn enkele zaken die Corijn (2014) niet meeneemt in haar onderzoek en die zouden kunnen verklaren waarom ze geen verschil in relatiekwaliteit terugvindt. Zo maakt ze geen onderscheid tussen samenwonenden met trouwplannen en samenwonenden zonder trouwplannen. Volgens verschillende onderzoeken in Europa verschillen die groepen namelijk sterk van elkaar op vlak van relatiekwaliteit (Aarskaug Wiik, et al., 2012; Aarskaug Wiik, et al., 2009; Brown, et al., 2017). De groep samenwonenden met trouwplannen kan de relatiekwaliteit van de ongehuwd samenwonenden dus omhoog trekken waardoor de kans kleiner is om een significant verschil te vinden. Volgens Pasteels & Mortelmans (2011) worden de meeste huwelijken in België voorafgegaan door een periode van ongehuwd samenwonen.

1.1.4. Partnervoorkeuren en socio-economische verhoudingen tussen man en vrouw

De redenen voor de opkomst van cohabitatie en de eventueel lagere relatiekwaliteit ervan wordt onder andere door socio-economische factoren verklaard. Meer bepaald de partnervoorkeuren als gevolg van socio-economische verhoudingen tussen man en vrouw zijn belangrijk. Historisch gezien evolueerden socio-economische verhoudingen tussen man en vrouw en partnervoorkeuren tegelijkertijd. We bespreken eerst wat die partnervoorkeuren zijn en welke vormen wij onderzoeken. Daarna bespreken we de maatschappelijke veranderingen in socio-economische verhoudingen tussen man en vrouw en de historische gevolgen ervan voor de partnervoorkeuren. Hoe de partnervoorkeuren via homogamie, hypergamie en hypogamie de opkomst van cohabitatie en de relatiekwaliteit beïnvloeden, bespreek ik in de verklaringsmodellen en later bij de hypotheses.

De gelijkheid van de partners op vlak van opleidingsniveau, inkomen, status, religie, cultuur en leeftijd bepaalt de homogamie van een koppel (Esteve et al., 2012). Heterogamie betreft het verschil op vlak van deze parameters. Opleidingsniveau, inkomen en status hangen sterk met elkaar samen (Dimaggio & Mohr, 1985). Opleidingsniveau is daardoor een interessante en veel gebruikte indicator voor de homogamie van een koppel. Ook de gelijkheid van religie, de gelijkheid in de mate van religiositeit en de gelijkheid op vlak van leeftijd maken de homogamie van een koppel op (Aarskaug Wiik, Keizer & Lappegård, 2010).

Er zijn verschillende situaties mogelijk in de homogamie of heterogamie van partners. We spreken van een homogam koppel wanneer de partners op de geselecteerde parameters veel gelijkheden vertonen. Het koppel kan echter ook verschillen op deze parameters en dat in meerdere richtingen. Heterogamie heeft dus nog onderverdelingen. Wanneer de man bijvoorbeeld het hoogste opleidingsniveau heeft spreken we over hypergamie. Wanneer de vrouw het hoogste opleidingsniveau geniet spreken we over hypogamie (Esteve et al., 2012). De verschillen kunnen ten slotte groot of minder groot zijn, en het gemiddelde opleidingsniveau van een koppel kan van hoog naar laag gaan.

Historisch gezien lijken partnervoorkeuren het resultaat te zijn van ontwikkelingen in de socio-economische verhoudingen tussen man en vrouw. Tot de jaren '60 was het gangbaar dat de man buitenshuis werkte, en de vrouw het huishoudelijk werk voor haar rekening nam. Mannen waren gemiddeld hoger opgeleid en trouwden vaak met een vrouw met een lager opleidingsniveau (Becker, 1981; De Hauw, Grow & Van Bavel, 2017, Esteve et al., 2012). Het huwelijk was in bepaalde opzichten een micro-economisch bedrijf waarin de eigenschappen van de partners elkaar aanvulden (Becker, 1981). Het inkomen van de man beïnvloedde in deze situatie rechtstreeks zijn trouwkansen aangezien dat de waarde was die hij mee naar het kleine bedrijf bracht.

Vrouwen prefereerden mannen met een hoog opleidingsniveau, een hoog economisch potentieel en een hoge socio-economische status. Mannen prefereerden vrouwen met een lager opleidingsniveau maar met andere kwaliteiten die positief waren voor het huishouden. Dat patroon beantwoordde aan de heersende socio-economische verhoudingen tussen man en vrouw (Schwartz, 2013; De Hauw, Grow & Van Bavel, 2017). Hoewel er veel veranderd is in de socio-economische verhoudingen tussen man en vrouw sinds de jaren '60 vond Kalmijn (2013) met data uit de European Social Survey (2010) dat een hoge opleiding nog steeds positief was voor de trouwkansen van een man.

Door de emancipatie van de vrouw, gingen vrouwen gemiddeld langer studeren en gingen ze zich meer aanbieden op de arbeidsmarkt. Dat veranderde de socio-economische verhoudingen tussen mannen en vrouwen (Oppenheimer, 1988). Vrouwen hadden nu zelf een inkomen en hadden dus relatief minder te winnen bij een hoog inkomen van de man. Daarnaast werd een vrouw met een hoog inkomenspotentieel als gevolg van een lange opleiding ook interessant voor de man (De Hauw et al., 2017). Dit was immers positief voor het kleine bedrijf dat het huishouden was. De partnervoorkeuren veranderden voor zowel man als vrouw naar iemand van hetzelfde of hoger opleidingsniveau (Oppenheimer, 1988). Homogamie werd de regel (Blackwell & Lichter, 2004).

Inmiddels hebben vrouwen mannen gemiddeld voorbijgestoken op vlak van opleidingsniveau (Van Bavel, 2012). Vrouwen zijn vaker dan mannen de hoogst opgeleide binnen de

relatie (Esteve et al. 2012, 2016). Dat veroorzaakt een omkering van de traditionele genderkloof (Van Bavel, 2012). Aangezien er minder vrouwen en mannen voldoen aan de traditionele partnervoorkeuren treedt er een vernauwing op in traditionele partnermogelijkheden (Van Bavel et al, 2018). Gegeven dat vrouwen gemiddeld een hogere opleiding hebben genoten dan mannen, kan niet elke vrouw een partner vinden met minstens even hoog opleidingsniveau (Van Bavel, 2012). De partnervoorkeuren lijken dan ook te veranderen. Zo is de afkeer van relaties waarin de vrouw de hoogste socio-economische status heeft (hypogamie) afgenomen (Esteve et al. 2016). Of dat fenomeen, zoals in het verleden, een gevolg is van de vernauwing in de partnermogelijkheden op vlak van opleiding, is niet duidelijk (Van Bavel et al., 2018).

De historische veranderingen in partnervoorkeuren zijn niet totaal en de verschillende partnervoorkeuren sluiten elkaar niet uit. Kalmijn (2011) vindt bijvoorbeeld nog steeds bewijs van traditionele partnervoorkeuren. Voor mensen met deze partnervoorkeuren is hypergamie, of de mannelijke broodwinner norm, nog steeds de geprefereerde situatie. Toch blijkt homogamie over het algemeen de gewenste situatie van partners (Kalmijn, 2011). Er zijn wel verschillen in hoe strikt aan deze wens wordt vastgehouden door verschillende groepen. Zo vinden Leikas, Ilmarinen, Verkasalo, Vartiainen & Lönnqvist (2018) dat conservatieve koppels, gehuwd of ongehuwd, homogamer zijn dan progressieve koppels.

Vanuit het socio-economisch perspectief zijn gehuwden succesvolle matches volgens hun partnervoorkeuren. Premaritaal samenwonenden toetsen die match nog af of zijn een onsuccesvolle match (Oppenheimer, 1988). In het socio-economisch perspectief is er weinig ruimte voor de ideologische cohabitatie. Cohabitatie fungeert als een testhuwelijk. We leggen deze theorie in detail uit wanneer we het socio-economische verklaringmodel bespreken.

1.1.5. Progressieve waarden

Sinds de jaren '60 vindt er een brede waardenverandering plaats. Deze waardenverandering vormt naast de socio-economische verklaringen ook een belangrijke verklaring voor de opkomst van cohabitatie en de eventueel lagere relatiekwaliteit ervan. In wat volgt leggen we eerst de waardenverandering uit om daarna de link met cohabitatie te leggen.

Door de ontwikkeling van de moderne welvaartsstaat leven minder mensen in existentiële onveiligheid (Inglehart, 1977). Zo is er minder gevaar voor oorlogen en leven minder mensen in armoede. Daardoor zijn de materiële behoeften van meer mensen vervuld. Het gevolg daarvan is dat mensen post-materiële, of hogere-orde behoeften nastreven. Deze post-materiële behoeften betreffen zelfontplooiing, antiautoritaire politieke ideeën en geluk. Lesthaeghe & Meekers (1984) verruimen deze post-materiële waarden van Inglehart (1977) verder. Hun definitie onderscheidt zes maatschappelijke ontwikkelingen die samenhangen met zes dimensies van de nieuwe waarden:

- afname van religiositeit als gevolg van de secularisatie;
- antiautoritaire politieke ideeën, wantrouwen in instituties en supranationalisme met links-progressieve en groene partijen als gevolg;

- egalitaire waarden op vlak van genderverhoudingen en achtergestelde groepen in de samenleving;
- onconventionele ethische standpunten met meer tolerantie voor deviant gedrag en beslissingen over leven en dood;
- waarden van zelfexpressie, individualisme en geluk boven materieel gewin;
- non-conformisme inzake het huwelijk en familie / onconventioneel veel ruimte voor individuele behoeften binnen relaties en familie.

Voor het vervolg van dit onderzoek vatten we de groep nieuwe waarden samen onder de noemer van “progressieve waarden”. Lesthaeghe & Meekers (1986) en Lesthaeghe & Van der Kaa (1986) duiden de ontwikkeling van progressieve waarden en hun gevolgen als de Tweede Demografische Transitie (TDT). De gevolgen van deze TDT zijn een daling van de vruchtbaarheidscijfer onder het vervangingsniveau, de ontwikkeling van nieuwe samenlevingsvormen waaronder cohabitatie, een dissociatie van het huwelijk en het krijgen van kinderen, een gemiddeld ouder wordende bevolking en een niet-stationaire bevolkingsspiramide (Lesthaeghe, 2020). Tot de jaren '90 leek het fenomeen enkel in Noord-Europa en West-Europa plaats te vinden. Sinds de jaren '90 lijkt het ook naar het traditionelere Zuid-Europa en Oost-Europa te zijn overgewaaid (Lesthaeghe, 2020).

Op vlak van cohabitatie stelt de TDT-theorie dat mensen met meer progressieve waarden elkaar vinden als gevolg van een selectieproces en dat de gemiddeld hogere progressiviteit van deze koppels ervoor zorgt dat ze meer geneigd zijn om voor niet-traditionele samenlevingsvormen zoals cohabitatie te kiezen (Surkyn & Lesthaeghe, 2004). Er zijn meerdere aanwijzingen voor deze theorie te vinden. Zo blijkt dat individuen die waarde hechten aan zelfontplooiing, autonomie en het hebben van een eigen keuze, eerder kiezen voor cohabitatie dan voor een huwelijk (Kiernan, 2000). Ook blijken samenwonenden minder religieus te zijn (Thronton, Axinn & Xie, 2007). In Vlaanderen stelt Corijn (2014) dat samenwonenden minder traditioneel zijn dan gehuwden.

We verwachten dat mensen met meer progressieve waarden meer cohabiteren om ideologische redenen en minder vaak een huwelijkswens koesteren dan traditionelere mensen. De partners die cohabiteren als prelude op het huwelijk, als testhuwelijk, om te conformeren of om subjectieve economische redenen kunnen traditioneler zijn en daarom in meer gevallen een huwelijkswens hebben. De progressieve waarden zouden dus een belangrijke rol kunnen spelen in de opdeling van samenwonenden zonder huwelijksplannen volgens de aanwezigheid van een huwelijkswens.

Op nationaal niveau zijn er aanwijzingen van een kleiner verschil in relatiekwaliteit tussen samenwonenden en gehuwden naarmate cohabitatie een hogere mate van acceptatie kent in een land (Soons & Kalmijn, 2009). Die mate van acceptatie lijkt gelijk te lopen met hoe ver de Tweede Demografische Transitie gezet is in het desbetreffende land. Zo zijn de Zuid-Europese en Oost-Europese landen nog traditioneler en kennen ze minder acceptatie en prevalentie van cohabitatie (Kiernan, 2004; Liefbroer & Fokkema, 2008; Lesthaeghe, 2020). In die landen is het verschil in de relatiekwaliteit tussen gehuwden en samenwonenden het grootst (Soons & Kalmijn, 2009). Een Noord-Europees land daarentegen, zoals Noorwegen, vertoont een kleiner verschil in relatiekwaliteit (Soons & Kalmijn, 2009). De groep samenwonenden om ideologische redenen is er

groter dan in de traditionelere landen en de TDT is er verder gezet (Lesthaeghe, 2020; Liefbroer & Fokkema, 2008; Heikel et al., 2014).

1.1.6. Selectieprocessen

Een selectieproces, een term die hierboven al kort aan bod kwam, betreft het fenomeen waarbij twee partners elkaar selecteren op een variabele, die ook een andere variabele verklaart. Dit mechanisme speelt een belangrijke rol bij verschillende variabelen voor de verklaring van relatiekwaliteit en de keuzen voor cohabitatie. Religiositeit is bijvoorbeeld zo een variabele waarin een selectieproces speelt. Religieuze individuen zijn gemiddeld gelukkiger dan niet-religieuze (Corijn, 2014). Aangezien ze meer voor het huwelijk zullen kiezen, verklaart dat niet alleen hun keuze voor een huwelijk maar ook de verhoogde relatiekwaliteit als gevolg van een hoger individueel geluk (Corijn, 2014). Wij concentreren ons in dit onderzoek op het eerder beschreven selectieproces op progressieve waarden.

Hoewel progressieve waarden een eerste belangrijke selectie-variabele zijn in de verklaring van de lagere relatiekwaliteit van cohabitatie, kunnen we bij meerdere variabelen een selectieproces opmerken. Soons & Kalmijn (2009) formuleren een overzicht. Zo zijn er aanwijzingen van selectieprocessen op socio-cultureel vlak. Religie en de eerder beschreven mate van religiositeit zijn bijvoorbeeld belangrijke socio-culturele factoren waarvan in Vlaanderen een selectie-effect vermoed wordt (Corijn, 2014). De religiositeit is zoals eerder beschreven ook een indicator van progressieve waarden. Maar ook op socio-economisch vlak spelen er selectieprocessen (Oppenheimer, 1988). Zo is er een hogere kans om te trouwen bij individuen met een hoger inkomen (Oppenheimer, 2003). Daarnaast is ook opleidingsniveau een variabele waar een selectieproces op inspeelt. Aangezien opleidingsniveau en inkomen met elkaar gerelateerd zijn ligt deze selectiefactor in lijn met het socio-economische perspectief (Dimaggio & Mohr, 1985). Zo hebben mensen met een laag opleidingsniveau meer kans om in cohabitatie terecht te komen (Corijn, 1995; Soons & Kalmijn, 2009). Contradictorisch hebben individuen met hoog opleidingsniveau ook meer kans om te cohabiteren (Corijn, 2015; Soons & Kalmijn, 2009). Het is dus niet geheel duidelijk hoe dit selectieproces op opleidingsniveau werkt. Daarnaast speelt er ook een selectieproces als gevolg van transitie in de levensloop. Gescheiden individuen hebben een hogere kans om te cohabiteren dan om opnieuw te trouwen. Ook hebben ze een hogere kans op lagere relatiekwaliteit (De Graaf & Kalmijn, 2003). Het hebben van kinderen vormt ook een levenslooptransitie waarop een selectieproces speelt (Soons & Kalmijn, 2009).

1.1.7. Engagement

Naaste selectieprocessen is er nog een belangrijke variabele die de literatuur aanreikt om verschillen in relatiekwaliteit te verklaren en dat is engagement. Johnson (1991) beschrijft engagement als de intentie om een langdurige relatie uit te bouwen. Engagement heeft drie componenten Het persoonlijke en morele engagement betreft de interne wens om een langdurige relatie uit te bouwen en heeft te maken met de wensen, de attitudes en waarden van het individu. De persoonlijke component van engagement is het gevolg van de individuele aantrekking tot de

partner. De morele component van engagement betreft de symbolische waarde en het publieke karakter van een relatie en heeft met attitudes en waarden te maken. Mensen met erg traditionele waarden zullen meer engagement vertonen binnen het huwelijk als gevolg van de morele plicht om tot de dood samen te blijven (Johnson, 1991).

De structurele component betreft de verhoogde kosten die gepaard zouden gaan met het uit elkaar gaan. Dit veroorzaakt een hogere stabiliteit van de relatie. Deze stabiliteit verhoogt op haar beurt de relatiekwaliteit (Brown & Booth, 1996). De verhoogde kost kan het gevolg zijn van wettelijke en financiële. Het huwelijk kan bijvoorbeeld moeilijker ontbonden worden dan de feitelijke samenwoning verbintenissen (Nock, 1995; Martens, 2007; Boone, 2007). Maar de structurele component slaat niet alleen op de wettelijke en financiële verbintenis. Ook het sociale leven raakt na verloop van tijd verweven (Kalmijn & Bernasco, 2001). Men zou ook nog andere sociale relaties dan de partnerrelatie verliezen als gevolg van een ontbinding van de relatie. Daarom is ook de duur van de relatie een belangrijke variabele om het structurele engagement te meten (Johnson, 1991).

De samenlevingsvorm lijkt aldus samen te hangen met een verhoogd engagement. Maar ook leeftijd, religiositeit en religie zijn ermee geassocieerd (Aarskaug, Wiik, et al., 2009). Verder is ook het krijgen van kinderen een engagementsfactor. Het bindt de partners voor het leven aan elkaar. Het is een gemeenschappelijke investering waarbij beide partners zouden verliezen als ze uit elkaar gaan (Poortman & Mills, 2010). Onderzoek toont aan dat kinderen ook een reden zijn om te trouwen (Perelli-Harris, et al., 2012). De relatie tussen samenlevingsvorm en engagement loopt dus in twee richtingen. Ten slotte blijkt de gezamenlijke investering in een huis ook samen te hangen met een verhoogd engagement (Mulder & Smits, 1999).

1.2. Verklaringsmodellen omtrent cohabitatie

In het eerste deel van dit theoretisch kader behandelde deze masterproef de verschillende variabelen die we nodig hebben om de twee verklaringsmodellen voor de opkomst van cohabitatie en het eventuele verschil in relatiekwaliteit met gehuwden uit te kunnen leggen. Ook hebben we al kort enkele relaties tussen deze variabelen besproken. Zo lijkt cohabitatie samen te hangen met een lagere relatiekwaliteit wanneer er geen trouwplannen zijn. Ook lijken mensen met progressieve waarden elkaar te vinden door een selectieproces, waardoor ze meer voor cohabitatie kiezen. Ten slotte hebben socio-economische verhoudingen tussen man en vrouw een invloed op de partnervoorkeuren van individuen.

Er zijn twee perspectieven op de opkomst van cohabitatie. Ook de verklaring van de lagere relatiekwaliteit van samenwonenden heeft in beide perspectieven eigen accenten. Het socio-economische perspectief zoekt verklaringen in socio-economische verhoudingen tussen man en vrouw, het perspectief van de Tweede Demografische Transitie voegt de waardenverandering daar als reden aan toe. Het nog te introduceren conceptueel model probeert deze perspectieven te synthetiseren door te stellen dat ze voor verschillende groepen samenwonenden gelden. Ook Lesthaeghe & Meekers (1986) noemden het TDT-perspectief op cohabitatie slechts een aanvulling op de socio-economische verklaringen. Zo zou het socio-economische perspectief in grotere mate

kunnen gelden voor samenwonenden met een huwelijkswens, en het TDT-perspectief vooral voor samenwonenden zonder een huwelijkswens. Deze hypothese wordt verduidelijkt nadat beide perspectieven eerst apart zijn beschreven.

1.2.1. Verklaringen volgens het socio-economische perspectief

Een eerste verklaringsmodel voor de opkomst van cohabitatie zoekt de oorzaak in socio-economische omstandigheden. De theorie ziet cohabitatie als een onrechtstreeks gevolg van de emancipatie van de vrouw. Aangezien de vrouw gemiddeld langer ging studeren en meer begon te participeren op de arbeidsmarkt, ging ook zij een invloed hebben op het toekomstig economisch potentieel van het huishouden. Daardoor werd het economisch potentieel van de vrouw ook belangrijk in de partnervoorkeuren van de man. Als gevolg daarvan wilden zowel man als vrouw een partner van hetzelfde of een hoger opleidingsniveau. Een homogame koppel op vlak van opleiding is in het socio-economische perspectief daarom een belangrijke onderdeel van een succesvolle match (Oppenheimer, 1988).

Nog een onderdeel van een succesvolle match betreft de levensstijl. Als gevolg van de emancipatie van de vrouw zijn er twee carrières binnen een huishouden die een verschillende levensstijl met zich meebrengen. De levensstijlen van partners zijn moeilijker op elkaar af te stemmen wanneer er twee carrières zijn binnen één huishouden dan wanneer het gaat om één carrière (Oppenheimer, 1988). Op de vraag of de twee levensstijlen compatibel waren kon cohabitatie een antwoord bieden. Men kon in deze samenlevingsvorm de kat uit de boom kijken en premaritaal cohabiteren. Deze periode van premaritale cohabitatie vormt een proefperiode en verklaart de opkomst van cohabitatie. Als de match van de partners succesvol blijkt, resulteert de cohabitatie in een huwelijk. Volgens het socio-economisch perspectief wordt de relatie ontbonden, of blijven de partners ongehuwd samenwonen, wanneer de match niet succesvol is. In deze theorie is er geen ruimte voor ideologische cohabitatie.

Een goede match reikt verder dan opleidingshomogamie en een gedeelde levensstijl. Ook de culturele achtergrond spelen een rol (Oppenheimer, 1988; Kalmijn, 1998). Daarom stelt Oppenheimer (1988) dat een homogame verhouding van opleidingsniveau tussen de partners, een gelijkaardige toekomstige levensstijl, en homogamie qua culturele achtergrond goede indicatoren zijn van een succesvolle match die veel kans maakt om tot een huwelijk te komen.

Het is duidelijk dat het socio-economisch perspectief cohabitatie ziet als een test voor het huwelijk (Oppenheimer, 2003). De samenwonenden hebben in dat perspectief altijd een huwelijkswens. Koppels met een succesvolle match maken huwelijksplannen en groeien door naar het huwelijk. De cohabiterende koppels die het huwelijk niet bereiken worden in deze theorie als onsuccesvolle matches beschouwd. Ze ontbinden hun relatie of blijven hangen in cohabitatie. In het socio-economisch perspectief vormt de cohabitatie dus geen alternatief voor het huwelijk. Het is er steeds een onderdeel van, als gevolg van een huwelijkswens. Dit perspectief op cohabitatie komt sterk overeen met vier van de zes betekenissen van cohabitatie die Heikel et al. (2014) definieerden. In Noorwegen is deze groep het kleinst met 47,6 procent. Zoals eerder vermeld kent Oostenrijk van de onderzochte landen in West- en Noord-Europa het hoogste percentage met 63,9 procent. In het

traditionelere Oost-Europa is deze groep nog groter. In Georgië bedraagt hun aandeel maar liefst 96 procent.

Als de groep samenwonenden gemiddeld meer onsuccesvolle matches bevat dan de groep gehuwden, en homogamie een onderdeel is van een succesvolle match volgens de heersende partnervoorkeuren, zouden samenwonenden gemiddeld heterogamer moeten zijn. Naar het verschil in heterogamie tussen gehuwden en samenwonenden is in Europa echter nog niet veel onderzoek verricht (Van Bavel et al., 2018). In Noord-Amerika zijn er wel aanwijzingen dat samenwonenden vaker heterogaam zijn dan gehuwden (Blackwell & Lichter, 2000).

Er zijn echter aanwijzingen om het idee in vraag te stellen dat heterogamie altijd een minder succesvolle match inhoudt en heterogame koppels daardoor het huwelijk niet bereiken. Het zou interessant kunnen zijn om na te gaan of progressieve samenwonenden er modernere partnervoorkeuren op nahouden en dat heterogamie niet per se een onsuccesvolle match inhoudt. De mensen met progressieve waarden zouden kunnen samenvallen met de mensen zonder huwelijkswens. Zij zouden dus de groep samenwonenden om ideologische redenen zijn. Aanwijzingen voor deze hypothese vinden we bij Blackwell & Lichter (2000), die suggereren dat mensen met progressieve waarden wel degelijk andere partnervoorkeuren hebben. Daarnaast stellen Leikas et al. (2018) dat conservatieve koppels, gehuwd of ongehuwd, homogamer zijn dan progressieve koppels. Zoals eerder gesteld is de homogamie of heterogamie immers deels een uitkomst van partnervoorkeuren. We diepen deze hypothese verder uit wanneer we het TDT-perspectief op cohabitatie behandelen.

Het socio-economische perspectief verklaart het verschil in relatiekwaliteit tussen samenwonenden zonder concrete huwelijksplannen en gehuwden op drie manieren. Ten eerste leiden de verhoogde verbintenis en lange termijn plannen binnen het huwelijk tot meer engagement. Dat verhoogt de stabiliteit en dus de relatiekwaliteit (Brown & Booth, 1996). Een verhoogd engagement kan ook deels de verhoogde relatiekwaliteit van samenwonenden met concrete huwelijksplannen verklaren aangezien zij de belofte om te trouwen al hebben gemaakt.

Ten tweede wordt de gemiddeld lagere relatiekwaliteit van samenwonenden zonder trouwplannen verklaard door het groter aandeel mismatchen bij de samenwonenden. Er is immers een groot aandeel samenwonenden zonder trouwplannen die een mismatch vormen maar wel nog in de testfase zitten. Zij halen, samen met degenen die blijven hangen in cohabitatie, de gemiddelde relatiekwaliteit van samenwonenden zonder trouwplannen naar beneden. Een verhoogde heterogamie of mismatch leidt tot lagere relatiekwaliteit (Kalmijn, De Graaf, Janssen, 2004; Eeckhaut, Van De Putte, Gerris, Vermulst, 2013). Dit is echter vooral binnen het huwelijk onderzocht (Kalmijn, De Graaf, Janssen, 2004; Eeckhaut, Van De Putte, Gerris, Vermulst, 2013). Of heterogamie de relatiekwaliteit van samenwonenden op een andere manier beïnvloedt is onderbelicht. Ten slotte kan deze denkpiste de verhoogde relatiekwaliteit van de groep samenwonenden met trouwplannen deels verklaren. Het kleinere aandeel mismatchen in de groep samenwonenden haalt hun relatiekwaliteit omhoog. Ten derde onderschrijft het perspectief ook de eerder beschreven selectieprocessen die tot een lagere relatiekwaliteit kunnen leiden bij samenwonenden.

1.2.2 Verklaringen volgens het perspectief van de Tweede Demografische Transitie

Naast een gevolg van socio-economische factoren zien Lesthaeghe & Van Der Kaa (1996) en Lesthaeghe & Meekers (1986) de opkomst van cohabitatie ook als een onderdeel van de Tweede Demografische Transitie. Er zijn immers een aantal van de reeds vermelde nieuwe waarden die sterk verband houden met de opkomst van cohabitatie. Ten eerste verloor het kerkelijk huwelijk als gevolg van de secularisatie zijn exclusiviteit als geïnstitutionaliseerde samenlevingsvorm. Het verlies aan religieuze symboliek van het huwelijk zette de deur open voor cohabitatie als alternatief voor het huwelijk (Lesthaeghe & Meekers, 1986).

Ten tweede namen de economische redenen af om te huwen als gevolg van de postmateriële waarden zoals Inglehart (1977) ze formuleerde (Lesthaeghe & Meekers, 1986). Ten derde en vierde spelen de ontwikkeling van meer egalitaire genderverhoudingen en het verhoogde non-conformisme inzake familie en huwelijk een belangrijke rol in de opkomst van cohabitatie (Surkyn & Lesthaeghe, 2004; Lesthaeghe & Meekers, 1986). De opkomst van cohabitatie maakte deel uit van de Tweede Demografische Transitie als gevolg van een waardenverandering. Deze oorzaak staat naast de socio-economische verklaring.

Er zijn meerdere bewijzen te vinden voor de samenhang tussen progressieve waarden en cohabitatie. Zo onderschrijven samenwonenden in vergelijking met gehuwden minder de traditionele familiewaarden en genderrollen (Corijn, 2014; Rindfuss & Vanden Heuvel, 1990) en zijn samenwonenden minder religieus (Thornton, Axinn & Xie, 2007). Individuen die waarde hechten aan zelfontplooiing, autonomie en het hebben van een eigen keuze zouden eerder kiezen voor cohabitatie dan voor een huwelijk (Kiernan, 2000).

De cohabitatie waar het TDT-perspectief op focust is de ideologische cohabitatie. Deze cohabitatie is de aanvulling op het socio-economisch perspectief waar Lesthaeghe & Meekers (1986) het over hebben. Deze ideologische cohabitatie komt overeen met de cohabitatie als alternatief voor het huwelijk in de eerder beschreven definitie van Heikel et al. (2014). In landen waar de Tweede Demografische Transitie minder ver gevorderd is, lijkt de groep samenwonenden die cohabitatie als alternatief zien voor het huwelijk kleiner te zijn dan waar de Tweede Demografische Transitie verder gevorderd is. Noorwegen kent met 52,4 procent de grootste groep samenwonenden die het een alternatief op het huwelijk vinden (Heikel et al., 2014). In Oostenrijk bedraagt het aandeel van hen 36,1 procent en in Georgië slechts 4 procent. De volgorde van deze cijfers lijkt in lijn te liggen met de volgorde van hoever de TDT gevorderd is in de desbetreffende delen van Europa (Lesthaeghe, 2020).

In het TDT-perspectief is de keuze van een koppel voor cohabitatie een ideologische keuze als gevolg van meer progressieve waarden. Deze partners hebben geen boodschap aan het huwelijk of zijn er tegen gekant. Volgens Surkyn & Lesthaeghe (2004) zijn waarden als een lagere religiositeit, egalitaire waarden inzake gender en non-conformisme inzake huwelijk en familie hier het meest verantwoordelijk voor. Daarnaast is ook de economische waarde van het huwelijk ondergeschikt geraakt aan de post-materiële waarden van geluk en zelfontplooiing (Lesthaeghe & Meekers, 1986).

Surkyn & Lesthaeghe (2004) hanteren een stappenplan om te verklaren hoe individuen in cohabitatie of een huwelijk terechtkomen. Wanneer het individu het ouderlijk huis verlaat, heeft

het via socialisatie van ouders, vrienden en school al traditionele of progressieve waarden opgebouwd. Deze waarden beïnvloeden de keuze tot de samenlevingsvorm aangezien mensen met dezelfde waarden vaker met elkaar een relatie aangaan als gevolg van een selectie-effect (Surkyn & Lesthaeghe, 2004). De koppels hebben meer kans om voor cohabitatie te kiezen.

In tegenstelling tot het socio-economische perspectief vormt cohabitatie in dit perspectief een alternatief voor het huwelijk en is het geen tussenoplossing of testhuwelijk. De samenwonenden binnen dit perspectief hebben geen boodschap aan het huwelijk of zijn er zelfs tegen gekant (Heikel et al., 2014). De ideologische cohabitatie slaat op dezelfde groep als de cohabitatie als alternatief voor het huwelijk (Lesthaeghe & Meekers, 1986; Heikel et al., 2014). In beide gevallen wensen de partners niet te huwen. Ze hebben beiden geen huwelijkswens. Belangrijk om te melden is dat de onderzoekers in het TDT-perspectief die theorie als een aanvulling zien op het de socio-economische perspectief. Het TDT-perspectief kan gelden voor de samenwonenden die geen huwelijkswens hebben en het zien als een alternatief voor het huwelijk. Het socio-economische perspectief kan vooral gelden voor de samenwonenden met een huwelijkswens.

Aanwijzingen voor dat idee vinden we terug bij Lichter & Blackwell (2000). Zij stellen dat samenwonenden niet enkel minder homogam zijn, maar ook dat samenwonende vrouwen, in vergelijking met gehuwde vrouwen, minder kans hebben om samen te wonen met een man met een hoger opleidingsniveau dan zijzelf. Ze besluiten dat het niet langer ontkend kan worden dat samenwonenden op een andere manier hun partner selecteren dan mensen met een huwelijkswens, en daarom niet als minderwaardige matches beschouwd kunnen worden. Er zouden dus andere partnervoorkeuren kunnen gelden voor samenwonenden zonder huwelijkswens dan voor personen met een huwelijkswens. De redenering suggereert dat de progressieve waarden tot modernere partnervoorkeuren leiden. De verhoogde heterogamie binnen cohabitatie vormt vanuit dit perspectief geen bewijs voor een onsuccesvolle match van een koppel. Ze staan meer open voor hypogame en heterogame relaties als gevolg van progressievere partnervoorkeuren. Aanwijzingen voor deze hypothese vinden we bij Leikas et al. (2018). Zij stellen dat traditionele koppels, gehuwd of ongehuwd, homogamer zijn dan progressieve koppels.

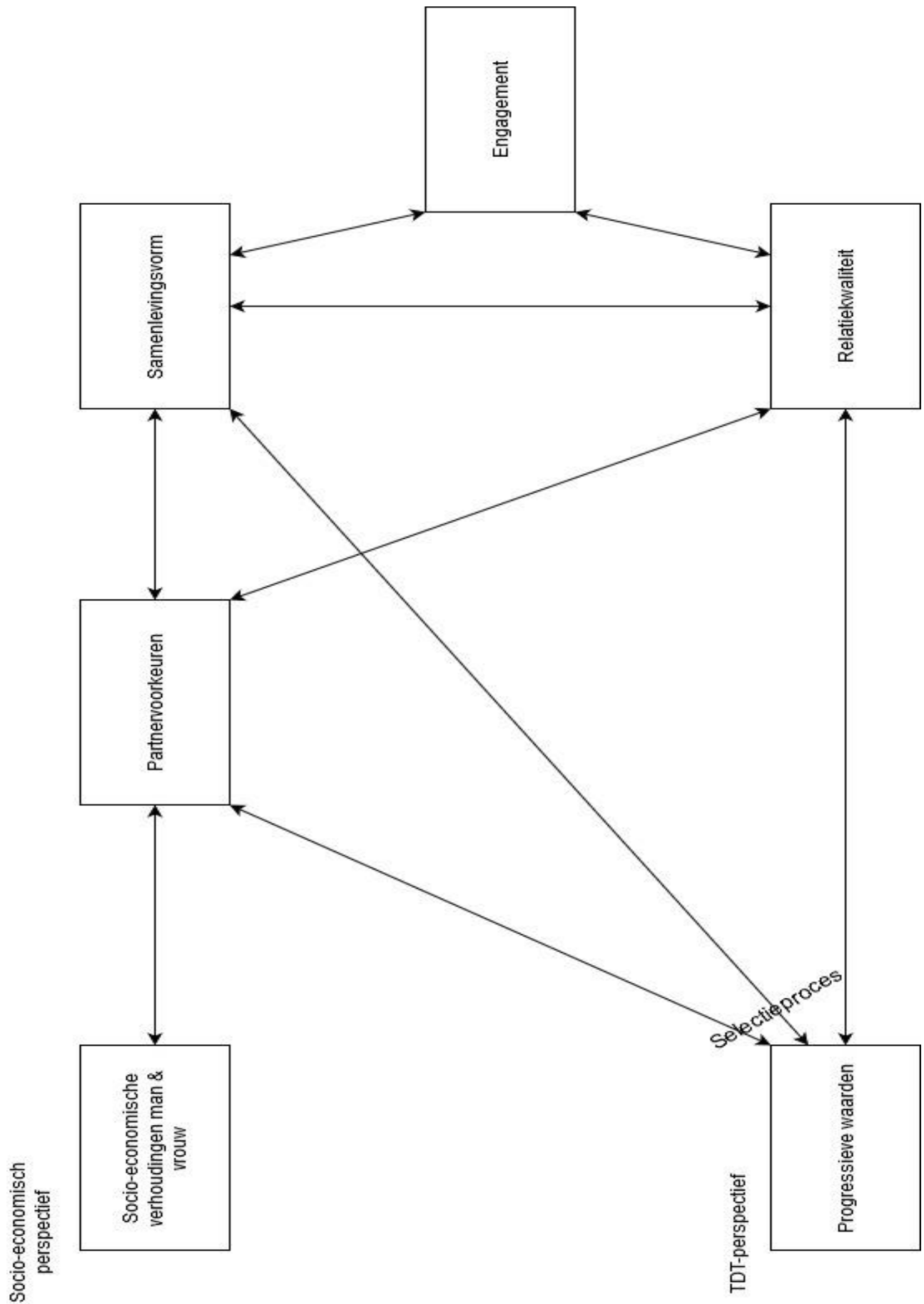
Aangezien Lesthaeghe & Meekers (1986) hun theorie als een aanvulling zien op de socio-economisch theorie, bespreken we enkel het verschil in de verklaring van de lagere relatiekwaliteit. Engagement en de reeds beschreven selectiefactoren vermelden we niet omdat deze dezelfde zijn in het socio-economisch perspectief. Zoals hierboven reeds besproken zouden de samenwonenden om ideologische redenen progressievere partnervoorkeuren hebben als gevolg van progressievere waarden. Het zou kunnen dat ze daarom minder negatieve effecten van heterogamie en hypogamie op de relatiekwaliteit ondervinden dan de samenwonenden met een huwelijkswens. Aanwijzingen voor het verminderd negatief effect van hypogamie en heterogamie op de relatiekwaliteit bij samenwonenden om ideologische redenen vinden we bij Schwartz (2010). Zij stelt dat bij de start van de samenwoning of het huwelijk, samenwonenden even homogam zijn als gehuwden. Na verloop van tijd worden samenwonenden echter heterogamer. Dat wijst Schwartz (2010) toe aan de hogere kans die heterogame gehuwden hebben om uit elkaar te gaan ten opzichte van heterogame samenwonenden. Heterogamie lijkt dus een minder groot effect te hebben op de separatiekans van samenwonenden dan op die van gehuwden.

Het is mogelijk dat het verschil in het negatief effect van heterogamie niet tussen samenwonenden en gehuwden ligt, maar wel tussen mensen met een huwelijkswens en traditionele partnervoorkeuren als gevolg van traditionele waarden, en mensen zonder huwelijkswens en moderne partnervoorkeuren als gevolg van progressievere waarden. Aangezien gehuwden en samenwonenden met een huwelijkswens dezelfde traditionele partnervoorkeuren hebben zouden de effecten van heterogamie bij hen dezelfde kunnen zijn. De samenwonenden om ideologische redenen zijn gemiddeld progressiever en kennen misschien modernere partnervoorkeuren waardoor zij opener staan voor niet-traditionele matches en minder negatieve effecten ondervinden van hypogamie en heterogamie als gevolg van hun progressieve waarden. Zij zouden de lagere relatiekwaliteit bij heterogamie van samenwonenden kunnen verklaren. Helaas is naar deze hypothese nog geen onderzoek gevoerd.

1.3 Conceptueel model

Het conceptueel model op de volgende pagina tracht beide perspectieven op cohabitatie samen te vatten in één model. Het conceptueel model heeft een socio-economische zijde die vooral kan gelden voor de samenwonenden met huwelijkswens en een zijde die het TDT-perspectief voorstelt en vooral kan gelden voor de samenwonenden zonder huwelijkswens. Er wordt abstractie gemaakt van andere selectieprocessen dan dat op progressieve waarden. Dit doen we omdat het selectieproces op progressieve waarden de samenwonenden zonder trouwplannen net in twee groepen lijkt op te delen. De samenwonenden met huwelijksplannen en de gehuwden volgen ook vooral de zijde van het socio-economisch perspectief. Zij hebben volgens de hypothese immers dezelfde traditionele waarden en partnervoorkeuren als de samenwonenden met huwelijkswens zonder trouwplannen. Enkele van die relaties behoeven nog meer uitleg. Ook staan er relaties in het model die nog niet beschreven zijn of waarvan de richting nog moet beargumenteerd worden. Dit gebeurt na het conceptueel kader. Vervolgens komen we tot de hypothesen van deze masterproef.

Figuur 1: Conceptueel model

Het conceptueel model heeft een socio-economische zijde en een zijde die het TDT-perspectief voorstelt. De socio-economische zijde neemt aan dat partnervoorkeuren samen hangen met socio-economische verhoudingen tussen man en vrouw (Oppenheimer, 1988). Deze partnervoorkeuren hangen ten eerste rechtstreeks samen met een lage relatiekwaliteit wanneer er sprake is van een mismatch volgens deze partnervoorkeuren (Kalmijn, De Graaf, Janssen, 2004).

Partnervoorkeuren hangen ook samen met Samenlevingsvorm. Zo hangen succesvolle matches volgens traditionele partnervoorkeuren samen met het huwelijk (Oppenheimer, 1988). Onsuccesvolle matches volgens traditionele partnervoorkeuren en progressieve partnervoorkeuren hangen dan weer samen met cohabitatie (Oppenheimer, 1988; Surkyn & Lesthaeghe, 2004).

De eventuele lagere relatiekwaliteit van samenwonenden ten opzichte van gehuwden kan via engagement lopen. Zo zorgt het huwelijk voor een hoger engagement, en leidt dit hogere engagement tot een hogere relatiekwaliteit (Brown & Booth, 1996). Daarnaast valt het niet uit te sluiten dat er ook een rechtstreekse relatie is tussen samenlevingsvorm en relatiekwaliteit. Daarom staat ook die pijl getekend in het model. Er zijn geen aanwijzingen van een exclusieve richting in de relaties van samenlevingsvorm, engagement en relatiekwaliteit. Daarom lopen de pijlen in beide richtingen.

Naast de socio-economische zijde van het conceptueel model is er de zijde van het TDT-perspectief. Dit perspectief ziet de ontwikkeling van progressieve waarden als belangrijk voor de opkomst van cohabitatie (Surkyn & Lesthaeghe, 2004). Het model maakt daarom abstractie van andere selectieprocessen en concentreert zich op de progressieve waarden. Er zijn reeds bewijzen gevonden voor twee van de relaties aan de zijde van het TDT-perspectief. Zo hangen volgens Surkyn & Lesthaeghe (2004) progressieve waarden samen met cohabitatie. Ook zijn religieuze mensen, met traditionele waarden gelukkiger dan niet-religieuze mensen (Corijn, 2014). Er kan dus ook een rechtstreeks relatie zijn van de progressieve waarden met relatiekwaliteit.

De derde relatie, die van progressieve waarden naar partnervoorkeuren en de gevolgen daarvan voor relatiekwaliteit en samenlevingsvorm, maakt deel uit van een hypothese. Deze relatie bespreken we daarom hieronder in detail. Ingelhart (1988, 2008) beschrijft deze waarden als eerder stabiel in een volwassen mensenleven. Toch gaan de drie relaties van progressieve waarden in beide richtingen aangezien de mogelijkheid bestaat dat men achteraf legitimeert wat men doet. De tegengestelde richting betreffen de waarden die men in de socialisatie meekrijgt, en hun invloed op de andere variabelen.

1.3.1. Hypotheses bij het conceptueel model

Het selectieproces op progressieve waarden lijkt een speciale rol te spelen in de samenhang van samenlevingsvorm en partnervoorkeuren. Zo hangen ze samen met cohabitatie en meer heterogame relaties (Lesthaeghe & Surkyn, 2004; Leikas, et al., 2018; Blackwell & Lichter, 2000). Dit zijn aanwijzingen voor de stelling dat de twee perspectieven elk hoofdzakelijk voor een andere groep samenwonenden gelden en deze groepen andere partnervoorkeuren hanteren. Heikel, et al. (2014) delen de samenwonenden op in diegenen die samenwonen om ideologische redenen, en diegenen die de cohabitatie als een onderdeel zien van het huwelijk en dus een huwelijkswens

hebben. Het socio-economisch perspectief zou meer geldingskracht kunnen hebben bij de samenwonenden die cohabitatie als een onderdeel van het huwelijk zien. Het TDT-perspectief zou meer kunnen gelden bij diegenen die cohabiteren om ideologische redenen en geen huwelijkswens hebben. De progressieve waarden zouden de samenwonenden dus in twee groepen kunnen opdelen volgens de aanwezigheid van een huwelijkswens. Die twee groepen zouden elk hun eigen verklaring kunnen hebben voor de keuze voor cohabitatie en de lagere relatiekwaliteit van de samenlevingsvorm.

De samenwonenden met een huwelijkswens zouden op vlak van progressieve waarden en partnervoorkeuren sterker op gehuwden kunnen lijken dan samenwonenden zonder huwelijkswens. Ze zouden meer traditionele waarden en traditionele partnervoorkeuren hebben. Hun lagere relatiekwaliteit ten opzichte van gehuwden zou naast het verlaagde engagement voort kunnen komen uit de verhoogde heterogamie of hypogamie aangezien het in mindere mate conform is met hun traditionele partnervoorkeuren. De samenwonenden die samenwonen om ideologische redenen zouden progressievere waarden en modernere partnervoorkeuren kunnen hebben. De verhoogde heterogamie en hypogamie zou in mindere mate een reden zijn tot de lagere relatiekwaliteit aangezien dat meer strookt met hun moderne partnervoorkeuren.

De hypothese van de verschillende groepen met eigen verklaringen biedt ook mogelijkheden om het verschil in grootte van de “cohabitation gap” tussen progressieve en traditionele landen te verklaren (Soon & Kalmijn, 2009; Lesthaeghe, 2020). In landen waar de Tweede Demografische Transitie het verst doorgezet is kan de groep samenwonenden om ideologische redenen een groter deel uitmaken van de gehele groep samenwonenden. Aangezien hun relatiekwaliteit minder laag is dan de overige groep samenwonenden als gevolg van het verminderd negatief effect van heterogamie op de relatiekwaliteit, kunnen zij de gemiddelde relatiekwaliteit van alle samenwonenden verhogen.

Aanwijzingen voor deze hypothese vinden we in het onderzoek van Heikel et al. (2014). In landen waar de Tweede Demografische Transitie het verst gevorderd is, is het verschil in relatiekwaliteit het kleinst en geeft het grote merendeel van de samenwonenden aan dat te doen om ideologische redenen (Lesthaeghe, 2020; Soons & Kalmijn, 2009; Heikel et al., 2014). Ook zijn dat de landen waar de acceptatie van cohabitatie het hoogst is (Liefbroer & Fokkema 2008; Soons & Kalmijn, 2009). Acceptatie van nieuwe samenlevingsvormen is immers één van de waarden die voortkomt uit de Tweede Demografische Transitie (Surkyn & Lesthaeghe, 2004).

De opsplitsing van de samenwonenden zonder trouwplannen volgens de aanwezigheid van een huwelijkswens biedt ook mogelijkheden om de contradictorische bevindingen (Soons & Kalmijn, 2009) in de relatie tussen opleidingsniveau en samenlevingsvorm te verklaren. Die bevindingen beschrijven dat zowel een laag opleidingsniveau (Corijn, 1995; Aarskaug Wiik et al., 2010) als een hoog opleidingsniveau (Corijn, 2015; Aarskaug Wiik, 2010) gelieerd is aan cohabitatie. Voor samenwonenden zonder trouwplannen met een laag opleidingsniveau en inkomen kan het socio-economisch perspectief vooral gelden, voor de samenwonenden zonder trouwplannen met een hoog opleidingsniveau en inkomen vooral het TDT-perspectief. In 1995 vond Corijn (1995) dat vooral laagopgeleiden cohabiteerden, in 2015 vond ze dat vooral hoogopgeleiden cohabiteerden. Het is

mogelijk dat de groep samenwonenden zonder huwelijkswens relatief groter is geworden als gevolg van de voortzetting van de Tweede Demografische Transitie.

We vatten de kenmerken van de twee groepen onder de samenwonenden zonder concrete huwelijkspunten nog eens samen. De samenwonenden die het als alternatief zien zouden hoger opgeleid zijn, een hoog inkomen genieten, geen huwelijkswens koesteren, er moderne partnervoorkeuren en progressievere waarden op nahouden en als gevolg van die partnervoorkeuren een minder negatief effect ervaren van heterogamie en hypogamie op hun relatiekwaliteit. Samenwonenden met een huwelijkswens zouden laag opgeleid zijn, een laag inkomen hebben, er traditionele partnervoorkeuren en traditionelere waarden op nahouden en een groter negatief effect op hun relatiekwaliteit ervaren van de verhoogde heterogamie en hypogamie. Bij hen staat de verhoogde heterogamie of hypogamie immers wel voor een slechte match en is het niet conform hun partnervoorkeuren. Daarnaast formuleren we ook nog de hypothese dat samenwonenden met en zonder huwelijkswens beide een lagere relatiekwaliteit hebben dan gehuwden wanneer we de groep samenwonenden met trouwplannen onderscheiden.

1.3.2 Algemene hypothesen

Hypothese 1: Er bestaat een verschil in relatiekwaliteit tussen gehuwden en samenwonenden wanneer de samenwonenden met trouwplannen onderscheiden worden van degene zonder.

Hypothese 2: Samenwonenden zonder huwelijkswens zijn progressiever dan samenwonenden met huwelijkswens

Hypothese 3: Samenwonenden zonder huwelijkswens hebben progressievere partnervoorkeuren en vertonen daarom bij heterogamie meer hypogamie. Samenwonenden met huwelijkswens hebben traditionelere partnervoorkeuren en vertonen daarom bij heterogamie meer hypergamie. Ook zou de nadruk op homogamie minder sterk zijn bij samenwonenden zonder huwelijkswens.

Hypothese 4: Samenwonenden zonder huwelijkswens vertonen een hogere relatiekwaliteit dan samenwonenden met huwelijkswens.

Hypothese 5: Samenwonenden zonder huwelijkswens zijn gemiddeld hoger opgeleid dan samenwonenden met huwelijkswens.

2.1 Steekproef

Voor deze masterproef maken we gebruik van de data uit de tweede deelopdracht van het onderzoek "scheiding in Vlaanderen". Dat onderzoek kadert in het bredere onderzoek "relaties in Vlaanderen". De gegevens dateren van 2011 en werden verzameld aan de hand van CAPI-interviews. Dit wil zeggen dat er bij elke respondent een face-to-face interview plaatsvond, met de hulp van een computer om de data slim op te slaan en te linken aan reeds gestelde vragen en andere respondenten (Bracke et al., 2011).

De steekproef beperkt zich tot heteroseksuele koppels. Partner 1 werd geselecteerd uit het Rijksregister. Daaraan werd partner 2 gekoppeld via de burgerlijke staat voor gehuwden of doordat partner 2 op hetzelfde adres gedomicilieerd was. Ook gehuwden wonen op hetzelfde adres als hun partner. De steekproef vond plaats van september tot december 2011 en beperkt zich tot het Vlaams Gewest. Op de dag van de steekproeftrekking waren de partners minimum 18 jaar en maximum 40. Ook hadden ze vanaf geboorte de Belgische nationaliteit (Bracke et al., 2011).

In totaal werden er 1716 interviews afgenomen. Van 810 koppels werden beide partners bevraagd en bij 96 koppels beantwoordde slechts 1 partner de vragenlijst. Aangezien we relaties waarvan 2 respondenten werden bevraagd niet kunnen vergelijken met relaties waarvan er slechts 1 partner werd bevraagd, zullen de analyses eerst toegepast worden op de relaties met 2 respondenten en vervolgens op alle relaties. Ook zullen de analyses apart uitgevoerd worden voor mannen en vrouwen.

Tabel 1: Overzicht hoeveelheid respondenten in relaties met 1 en 2 respondenten

	N	%
Respondent in relatie met 1 respondent	96	5,6
Partner 1 van relatie met 2 respondenten	810	47,2
Partner 2 van relatie met 2 respondenten	810	47,2
Totaal	1716	100,0

Aangezien het om heteroseksuele relaties gaat, zijn er bij de relaties met 2 respondenten 810 mannen en 810 vrouwen. Bij de 96 relaties waarvan slechts 1 partner werd bevraagd gaat het om 21 mannen en 75 vrouwen.

Tabel 2: Hoeveelheid mannelijke en vrouwelijk respondenten in relaties met 1 respondent

	N	%
Man	21	21,9
Vrouw	75	78,1
Totaal	96	100,0

2.2 Constructie variabelen en beschrijvende analyses

2.2.1 Samenlevingsvorm

De feitelijke leefsituatie is onze onafhankelijke variabele en construeren we uit verschillende items aangezien er restricties opgelegd worden aan de gehuwden en samenwonenden. De huwelijken in de dataset zijn altijd minder dan 3 jaar oud als gevolg van de steekproeftrekking. Er mag ook geen echtscheidingsprocedure lopende zijn en de respondent mag nog nooit bij een echtscheidingsprocedure betrokken zijn geweest. De gehuwden en samenwonenden moeten ten slotte op hetzelfde adres gedomicilieerd zijn zodat ze deel uitmaken van hetzelfde huishouden.

Om tot de samenwonenden te behoren moeten de respondenten als feitelijke leefsituatie een samenwoning hebben door op hetzelfde adres als hun partner gedomicilieerd te zijn. Er wordt geen opsplitsing gemaakt tussen de wettelijke en feitelijke samenwoning om tot een hogere N-waarde te komen. Samenwonenden kunnen reeds een cohabitatie met een andere partner achter de rug hebben.

We maken wel een onderscheid in de betekenis die mensen aan cohabitatie verlenen. Zo onderscheiden we de samenwonenden zonder huwelijkswens, de samenwonenden met een huwelijkswens en de samenwonenden met trouwplannen. De vraag die aan de basis ligt van het behoren tot de groep samenwonenden met trouwplannen luidt: "ben je van plan om binnen de 3 jaar te trouwen?". Op deze vraag bestaan 4 antwoordmogelijkheden: "zeker niet", "waarschijnlijk niet", "waarschijnlijk wel" en "zeker". Als de respondent met "waarschijnlijk wel" of "zeker" antwoordde behoort deze respondent tot de categorie samenwonenden met trouwplannen. Ook de respondenten die reeds een huwelijksdatum hebben vastgelegd behoren tot deze groep.

Om tot de groep samenwonenden met een huwelijkswens te behoren, dienden de respondenten "zeker niet" of "waarschijnlijk niet" te antwoorden op de bovenstaande vraag over trouwplannen en met "zeker wel" of "waarschijnlijk wel" te antwoorden op de vraag: "wil je ooit trouwen?" Als op deze vraag "zeker niet" of "waarschijnlijk niet" werd geantwoord behoort de respondent tot de groep samenwonenden zonder huwelijkswens. Ten slotte zijn er de gehuwde respondenten. De info om respondenten in deze samenlevingsvorm te plaatsen werd gevonden in het Rijksregister. Onderstaande tabel toont het aantal respondenten per samenlevingsvorm in relaties waarvan 2 respondenten de vragenlijst hebben ingevuld. Er werd een opsplitsing gemaakt tussen mannen en vrouwen.

Tabel 3: Hoeveelheid respondenten per samenlevingsvorm in relaties met 2 respondenten voor mannen en vrouwen

		Gehuwd	Trouwplannen	Huwelijkswens	Geen huwelijkswens	Totaal
Man	Aantal	428	186	91	90	795
	% van Mannen	53,8	23,4	11,4	11,3	100,0
Vrouw	Aantal	429	176	105	87	797
	% van Vrouwen	53,8	22,1	13,2	10,9	100,0
Totaal	Aantal	857	362	196	177	1592
	% van Totaal	53,8	22,7	12,3	11,1	100,0

Het eerste wat opvalt is dat meer dan de helft van de respondenten gehuwd is (53,8%). De overige helft is samenwonend, zij het met een verschil qua trouwplannen. 22,7% van de respondenten heeft trouwplannen, 12,3% woont samen met huwelijkswens en 11,1% woont samen zonder ooit te willen trouwen. Het aantal mannelijke en vrouwelijke gehuwden is op 1 geval na hetzelfde. In de percentages voor mannen en vrouwen in de verschillende soorten van cohabitatie zitten iets grotere verschillen. 23,4% van de mannen heeft trouwplannen. Dat is iets meer dan het percentage bij de vrouwen, wat 22,1% bedraagt. Bij de aanwezigheid van een huwelijkswens zien we een omgekeerd patroon. 13,2% van de vrouwen heeft een huwelijkswens, ten opzichte van 11,4% bij de mannen. Dat betekent dat er meer vrouwen dan mannen samenwonen met een partner die geen huwelijkswens koestert terwijl zij dat wel doen. Daarom is het interessant om de hypothesen van dit onderzoek opgesplitst per geslacht te onderzoeken. Ten slotte kunnen we een klein verschil opmerken in de percentages van samenwonenden zonder huwelijkswens. 11,3% van de mannen die samenwonen heeft geen huwelijkswens, tegenover 10,9% van de vrouwen.

In totaal zijn er 1592 respondenten waarvan we de samenlevingsvorm kennen. 28 van de respondenten in een relatie met 2 respondenten hebben dus geen antwoord gegeven op 1 van de vragen omtrent samenlevingsvorm. Wanneer we de relaties met slechts 1 respondent bij de data voegen komen we tot gelijkaardige percentages per geslacht en samenlevingsvorm hoewel de percentages van de respondenten uit een relatie met 1 respondent wel sterk verschillen. De totale percentages worden echter slechts licht beïnvloed omwille van de lage N-waarde van de relaties met slechts 1 respondent.

Tabel 4: Hoeveelheid respondenten per samenlevingsvorm voor alle mannen en vrouwen

		Gehuwd	Trouwplannen	Huwelijkswens	Geen huwelijkswens	Totaal
Man	Aantal	438	188	95	95	816
	% van Mannen	53,7	23,0	11,6	11,6	100,0
Vrouw	Aantal	468	190	116	96	870
	% van Vrouwen	53,8	21,8	13,3	11,0	100,0
Totaal	Aantal	906	378	211	191	1686
	% of Totaal	53,7	22,4	12,5	11,3	100,0

Tabel 5: Hoeveelheid respondenten per samenlevingsvorm in relaties met 1 respondent voor mannen en vrouwen

		Gehuwd	Trouwplannen	Huwelijkswens	Geen huwelijkswens	Totaal
Man	Aantal	10	2	4	5	21
	% van Mannen	47,6	9,5	19,0	23,8	100,0
Vrouw	Aantal	39	14	11	9	73
	% van Vrouwen	53,4	19,2	15,1	12,3	100,0
Totaal	Aantal	49	16	15	14	94
	%	52,1	17,0	16,0	14,9	100,0

2.2.2 Progressieve waarden

Progressieve waarden meten we in navolging van Lesthaeghe & Meekers (1986) in brede zin. De variabele wordt opgemaakt uit de “attitudes huwelijk en ouderschap”, de mate van “religiositeit”, en “egalitaire waarden op vlak van genderverhoudingen”. Al deze subvariabelen zijn op dezelfde schaal gezet via een lineaire transformatie, in dezelfde richting geplaatst en samengevat op 1 schaal. Elk van de 3 subvariabelen weegt even sterk door op de samenvattende schaal. Deze loopt van traditioneel (0) naar progressief (5).

De eerste subvariabele betreft “attitudes huwelijk en ouderschap” en wordt gemeten aan de hand van 10 stellingen waarop de respondent 5 antwoordmogelijkheden heeft gaande van “helemaal niet akkoord” tot “helemaal akkoord”. De items luiden: “het huwelijk is een verouderde instelling”, “het is prima als partners willen samenwonen zonder dat zij van plan zijn om te trouwen”, “het huwelijk is een band voor het leven die nooit verbroken mag worden”, “uit elkaar gaan is de beste oplossing in geval van een ongelukkige relatie, ook als er kinderen zijn”, “een vrouw moet kinderen krijgen om aan haar bestemming te voldoen”, “een man moet kinderen krijgen om aan zijn bestemming te voldoen”, “een kind heeft een thuis met een vader en een moeder nodig om gelukkig te kunnen opgroeien”, “als een alleenstaande vrouw kinderen wil krijgen en opvoeden, dan moet dat kunnen”, “jongeren van 18 à 20 jaar moeten zelfstandig gaan wonen”, “partners van hetzelfde geslacht moeten dezelfde rechten hebben als heteroseksuele koppels”. Op deze items is een principale-componentenanalyse uitgevoerd met varimaxrotatie. Er worden 3 achterliggende constructen gevonden en de eerste subvariabele meet 3 verschillend aspecten van familiewaarden. Het significantieniveau is hoog met 0,001 (N=1707).

Tabel 6: Componentladingen van 10 indicatoren voor attitudes huwelijk en ouderschap

Attitudes huwelijk en ouderschap	Factorlading
1) Huwelijk is verouderde instelling	,616
2) Ongehuwd samenwonen zonder huwelijkswens is prima	,387
3) Huwelijk is levenslang	,464
4) Uit elkaar gaan is oké wanneer ongelukkig, ook met kinderen	,336
5) Vrouwen moeten kinderen krijgen	,950
6) Mannen moeten kinderen krijgen	,952
7) Kind heeft thuis met vader en moeder nodig	,407
8) Alleenstaande moeder zijn is oké	,616
9) Jongeren van 18-20 jaar dienen alleen te wonen	,153
10) Partners van zelfde geslacht dienen zelfde rechten te hebben als heteroseksuele koppels	,595

Eigenwaarde: 2,732, R²: 54,745

De tweede subvariabele betreft “religiositeit” en wordt gemeten aan de hand van 1 vraag die luidt: “hoe gelovig vindt u uzelf, ongeacht of u tot een bepaalde geloofsovertuiging behoort of niet?” De respondenten kunnen hun antwoord aangeven op een schaal van 10 punten die loopt van “helemaal niet gelovig” tot “zeer gelovig”.

De “egalitaire waarden op vlak van genderverhoudingen” worden gemeten aan de hand van 10 stellingen met 5 antwoordmogelijkheden gaande van “helemaal niet akkoord” tot “helemaal akkoord”. Ze luiden: “een werkende moeder kan een even warme en hechte relatie met haar kinderen hebben als een moeder die niet buitenshuis werkt”, “een kind dat nog niet naar school gaat zal eronder lijden wanneer zijn of haar moeder buitenshuis werkt”, “een job is prima maar wat de meeste vrouwen eigenlijk willen is een huis en kinderen”, “het hebben van een job is voor een vrouw de beste manier om onafhankelijk te zijn”, “zowel mannen als vrouwen moeten een deel van het huishoudelijk inkomen inbrengen”, “over het algemeen zijn vaders net zo geschikt om voor hun kinderen te zorgen als moeders”, “mannen kunnen in relaties minder goed met emoties omgaan dan vrouwen”, “kinderen lijden er vaak onder als hun vader te veel benomen is door zijn werk”, “als de ouders uit elkaar gaan, is het beter dat het kind bij de moeder blijft eerder dan bij de vader”, “huisvrouw of huisman zijn geeft evenveel voldoening als het hebben van een betaalde job”. Wanneer er een principale-componentenanalyse met varimaxrotatie wordt uitgevoerd op deze 10 items worden er 4 achterliggende constructen gevonden. De KMO waarde bedraagt 0,624. Het significantieniveau is hoog met 0,001 (N=1652).

Tabel 7: Componentladingen van 10 indicatoren voor egalitaire waarden op vlak van genderverhoudingen

Egalitaire waarden op vlak van genderverhoudingen	Factorlading
1) Relatie moeder en kind bij buitenshuis werken	,610
2) Negatieve gevolgen voor kind bij werkende moeder	,625
3) Vrouwen verlangen meer naar kinderen dan naar job	,527
4) Job zorgt voor onafhankelijkheid vrouw	,497
5) Mannen en vrouwen moeten bijdragen tot huishoudelijk inkomen	,545
6) Vader geschikt voor zorg kind	,602
7) Mannen zwak met emoties	,452
8) Kinderen leiden onder te veel werk vader	,507
9) Kind best naar moeder bij scheiding	,538
10) Voldoening huisman/huisvrouw even groot als bij job	,616

Eigenwaarde: 1,908, R²: 55,19

Nadat “attitudes huwelijk en ouderschap”, “religiositeit” en “egalitaire waarden op vlak van genderverhoudingen” op dezelfde samenvattende schaal zijn gezet kijken we naar de gemiddelden van de verschillende samenlevingsvorm om een eerste beeld te krijgen van de data. Alle respondenten zijn in deze gemiddelden opgenomen. Religiositeit is omgedraaid om de samenvattingsvariabele te berekenen.

Tabel 8: Gemiddelden voor samenvattingsvariabele van progressieve waarden en subvariabelen van progressieve waarden in verschillende samenlevingsvormen

	Samenvattingsvariabele progressieve waarden	Egalitaire waarden genderverhoudingen	Attitudes huwelijk en ouderschap	Religiositeit	N
Gehuwd	3,3485	3,5326	3,5097	1,9967	906
Trouwplannen	3,4925	3,5378	3,6222	1,6825	378
Huwelijkswens	3,5726	3,5345	3,7717	1,5885	209
Geen Huwelijkswens	3,8601	3, 5909	3,9346	0,9450	191
Totaal	3,4668	3,4668	3,6158	1,7562	1684

Wanneer we naar het gemiddelde op schaal van progressieve waarden kijken valt op dat het gemiddelde van samenwonenden zonder huwelijkswens op vlak van progressieve waarden 0,51 hoger ligt dan het gemiddelde bij de gehuwden. De samenwonenden met huwelijkswens komen qua progressiviteit op de tweede plaats met een gemiddelde dat 0,29 lager ligt dan dat van samenwonenden zonder huwelijkswens. Het gemiddelde van samenwonenden met trouwplannen volgt op de derde plaats. De groep gehuwden vertoont een gemiddelde dat het meest naar de traditionele zijde van de schaal helt. Die bevindingen liggen in lijn met de verwachting dat samenwonenden zonder huwelijkswens progressiever zouden zijn dan samenwonenden met huwelijkswens. Of deze gemiddelden ook significant van elkaar verschillen bekijken we later met een ANOVA.

Wanneer we kijken naar de subvariabelen die progressieve waarden opmaken vallen er enkele verschillen op. Zo zijn de verschillen tussen de samenlevingsvormen het grootst op vlak van religiositeit. Samenwonenden zonder huwelijkswens zijn maar liefst meer dan 1 op de schaal minder religieus dan gehuwden. Ook is het verschil in religiositeit groter tussen samenwonenden zonder huwelijkswens en samenwonenden met huwelijkswens, dan tussen samenwonenden met huwelijkswens en gehuwden. De kleinste verschillen tekenen zich af bij de egalitaire genderverhoudingen. Bij de attitudes ten opzichte van huwelijk en ouderschap zijn samenwonenden zonder huwelijkswens het progressiefst en gehuwden het traditioneelst. Dit ligt in lijn met de verwachtingen. De gemiddelden worden opgesplitst per geslacht.

Tabel 9: Gemiddelden voor samenvattingsvariabele van progressieve waarden en subvariabelen van progressieve waarden in verschillende samenlevingsvormen per geslacht

		Samenvattingsvariabele progressieve waarden	Egalitaire waarden genderverhoudingen	Attitudes huwelijk en ouderschap	Religiositeit	N
Gehuwd	Man	3,3580	3,4825	3,4488	1,8573	438
	Vrouw	3,3397	3,5794	3,5667	2,1271	468
Trouwplannen	Man	3,5468	3,4995	3,5824	1,4415	188
	Vrouw	3,4388	3,5758	3,6616	1,9211	190
Huwelijkswens	Man	3,5823	3,4771	3,7171	1,4415	95
	Vrouw	3,5647	3,5815	3,8164	1,7087	116
Geen huwelijkswens	Man	3,9493	3,5573	3,9011	0,6105	95
	Vrouw	3,7719	3,6242	3,9677	1,2760	96
Totaal	Man	3,4964	3,4945	3,5635	1,5681	816
	Vrouw	3,4390	3,5839	3,6650	1,9327	870

In alle samenlevingsvormen voor zowel de samenvattingschaal als de subvariabelen hebben de vrouwen een gemiddelde dat zich meer aan de traditionele kant van de schaal bevindt dan het gemiddelde van de mannen. Het grootste verschil voor de samenvattingschaal bedraagt 0.17 bij de samenwonenden zonder huwelijkswens, het kleinste verschil tussen de geslachten bedraagt 0.02 bij zowel gehuwden als samenwonenden met huwelijkswens. Bij de subvariabelen is het verschil tussen de geslachten het grootst. Wanneer we kijken naar dezelfde gemiddelden met enkel de respondenten die deel uitmaken van een relatie met 2 respondenten, vertonen de cijfers weinig verschil.

Tabel 10: Gemiddelden voor progressieve waarden en subvariabelen van progressieve waarden in verschillende samenlevingsvormen per geslacht voor respondenten in relaties met 2 respondenten

		Samenvattingsvariabele progressieve waarden	Egalitaire waarden genderverhoudingen	Attitudes huwelijk en ouderschap	Religiositeit	N
Gehuwd	Man	3,3604	3,4856	3,4485	1,8528	428
	Vrouw	3,3430	3,5844	3,5658	2,1212	429
Trouwplannen	Man	3,5443	3,4985	3,5780	1,4435	186
	Vrouw	3,4300	3,5707	3,6568	1,9375	176
Huwelijkswens	Man	3,5863	3,4794	3,6915	1,4056	91
	Vrouw	3,5800	3,5634	3,8114	1,6394	105
Geen Huwelijkswens	Man	3,9446	3,5594	3,9022	0,6278	90
	Vrouw	3,7748	3,6209	3,9621	1,2586	87
Totaal	Man	3,4954	3,4962	3,5580	1,5674	795
	Vrouw	3,4406	3,5826	3,6615	1,9234	797

2.2.3 Relatiekwaliteit

De relatiekwaliteit meten we aan de hand van een aantal subvariabelen die elk uit verschillende items bestaan. Zo nemen we de relatietevredenheid, het geluk, de communicatie binnen de relatie, de steun binnen de relatie, de conflictintensiteit en de conflictresolutie binnen de relatie op. Conflictintensiteit en conflictresolutie zijn samengevoegd tot conflict in relatie. De variabelen zijn daarna in dezelfde richting, op dezelfde schaal gezet via een lineaire transformatie en samengevoegd om tot de gemiddelde relatiekwaliteit te komen. De subvariabelen wegen alle even sterk door op de samenvattingsvariabele. Separatiegedachten onderzoeken we apart aangezien dat een variabele is met slechts 2 antwoordmogelijkheden.

De relatietevredenheid is opgemaakt uit 5 stellingen waarop de respondent 7 antwoordmogelijkheden heeft van “helemaal niet akkoord” tot “helemaal akkoord”. De stellingen betreffen: “wij hebben een goede relatie”, “mijn relatie met mijn partner is zeer stabiel”, “mijn relatie met mijn partner is sterk”, “mijn relatie met mijn partner maakt me gelukkig”, “ik voel me echt deel van een team met mijn partner”. De Principale componenten analyse van de items die de relatietevredenheid meten toont dat er 1 achterliggend construct is. De KMO-waarde bedraagt 0,894 met een significantieniveau van 0,001 (N=1715). De 5 items verklaren samen 76,432% van de variantie (R^2) van de afhankelijke variabele via hun achterliggend construct.

Tabel 11: Componentladingen van 5 indicatoren voor relatietevredenheid

Relatietevredenheid	Factorlading
1) Goede Relatie	,796
2) Stabiele Relatie	,765
3) Sterke Relatie	,798
4) Relatie maakt me gelukkig	,774
5) Een team met partner	,689

Eigenvalue: 3,822, R^2 : 76,432

Het geluk in een relatie wordt gemeten aan de hand van 1 vraag met 10 antwoordmogelijkheden van “ongelukkig” tot “perfect gelukkig”. De vraag betreft: “hoe gelukkig of ongelukkig voelt u zich in uw relatie?”. Aangezien het over 1 item gaat is er geen principale-componenten analyse aan de orde.

De communicatie binnen de relatie wordt gemeten aan de hand van 3 stellingen: “Ik praat vaak met mijn partner over persoonlijke problemen”, “ik praat vaak met mijn partner over dingen waarin we beiden geïnteresseerd zijn”, “ik praat vaak met mijn partner over leuke dingen die er die dag gebeurd zijn”. Op die stellingen kan geantwoord worden via een schaal met 7 antwoordmogelijkheden van “helemaal niet akkoord” tot “helemaal akkoord”. De principale-componentenanalyse van de items die de communicatie meten binnen de relatie toont dat er 1 achterliggend construct is. De KMO-waarde bedraagt 0,686 met een significantieniveau van 0,001 (N= 1716).

Tabel 12: Componentladingen van 5 indicatoren voor communicatie in relatie

Communicatie in relatie	Factorlading
1) Dagelijkse problemen	,650
2) Interesses	,663
3) Dagelijkse gebeurtenissen	,647

Eigenvalue: 1,960, R²: 65,324

De steun binnen de relatie wordt gemeten aan de hand van 5 onderwerpen waarop de respondenten kunnen antwoorden met 4 antwoordmogelijkheden gaande van “geen steun van partner” tot “veel steun van partner”. De onderwerpen betreffen: “bij beslissingen rond uw werk of opleiding”, “bij zorgen of eventuele problemen met uw gezondheid”, “bij de besteding van uw vrije tijd en uw sociale contacten”, “bij allerlei praktische zaken die u moet doen”, “bij meer persoonlijke zaken die u bezig houden”. De principale-componentenanalyse van de items die de steun in de relatie meten toont 1 achterliggend construct. De KMO-waarde bedraagt 0,805 met een significantieniveau van 0,001 (N=1703).

Tabel 13: Componentladingen van 5 indicatoren voor steun in relatie

Steun in relatie	Factorlading
1) Werk of opleiding	,505
2) Zorgen en gezondheid	,395
3) Vrije tijd en sociale contacten	,499
4) Praktische zaken	,538
5) Persoonlijke zaken	,592

Eigenvalue: 2,528, R²: 50,559

Het relatieconflict wordt gemeten aan de hand van 2 sets met items die de conflictintensiteit en conflictresolutie meten. De conflictintensiteit wordt gemeten door 5 vormen te noemen waarop de respondenten 7 antwoordmogelijkheden hebben gaande van “nooit” tot “dagelijks”. De onderwerpen van mate van conflict betreffen: “elkaar verwijten maken”, “schreeuwen of roepen”, “lichamelijk geweld gebruiken”, “met iets gooien of met opzet iets stukmaken”, “niet meer met elkaar praten”. Conflictresolutie wordt gemeten door 8 items waarop de respondenten 5 antwoordmogelijkheden hebben gaande van “helemaal niet akkoord” tot “helemaal akkoord”. De items luiden: “na afloop van een ruzie heeft elk van ons zijn zeg kunnen doen”, “wanneer we beginnen ruziemaken, denk ik “daar gaan we weer””, “over het algemeen vind ik dat we onze problemen vrij goed kunnen oplossen”, “onze ruzies blijven onopgelost”, “er gaan dagen voorbij zonder dat we onze meningsverschillen oplossen”, “onze ruzies lijken vast te lopen en dat is frustrerend”, “de manier waarop we onze meningsverschillen oplossen, moeten we verbeteren”, “over het algemeen zijn onze ruzies van korte duur en snel voorbij”. Nadat de items van conflictintensiteit en conflictresolutie in dezelfde richting zijn gezet en op dezelfde schaal via een lineaire transformatie, zijn de variabelen samengevoegd om tot en samenvattende variabele “conflict in relatie” te komen. De principale-componentenanalyse met varimaxrotatie van de items die de intensiteit van conflicten in de relatie meten, toont 2 achterliggende constructen. De KMO-waarde bedraagt 0,640 met een significantieniveau van 0,001 (N=1716). De principale-componentenanalyse van de items die de conflictresolutie meten toont 1 achterliggend construct. De KMO-waarde bedraagt 0,859 met een significantieniveau van 0,001 (N=1703).

Tabel 14: Componentladingen 5 indicatoren voor conflict intensiteit

Conflict intensiteit	Component 1	Component 2
1) Verwijten maken	,839	,124
2) Schreeuwen of roepen	,798	,236
3) Lichamelijk geweld gebruiken	-,018	,852
4) Dingen gooien of stukmaken	,230	,763
5) Niet meer met elkaar praten	,662	-,024

Eigenvalue: 2,098, R²: 62,254**Tabel 15: Componentladingen van 5 indicatoren voor conflictresolutie**

Conflictresolutie	
1) Beide partners hun zeg gedaan	-,522
2) Daar gaan we weer denken	,566
3) We zijn goed in problemen oplossen	-,616
4) Ruzies blijven onopgelost	,736
5) Dagen gaan voorbij zonder conflictresolutie	,681
6) Ruzies lopen vast en dat is frustrerend	,810
7) We moeten conflictresolutie verbeteren	,734
8) Ruzies zijn van korte duur	-,495

Eigenvalue: 3,416, R²: 42,704

De verschillende subvariabelen wegen alle even sterk door op de samenvattingsvariabele "relatiekwaliteit". Om een eerste blik op de data te werpen kijken we naar de gemiddelde relatiekwaliteit binnen de verschillende samenlevingsvormen. We nemen alle respondenten op in deze gemiddelden.

Tabel 16: Gemiddelden van subvariabelen die relatiekwaliteit opmaken in verschillende samenlevingsvormen voor alle respondenten

	Relatie - Kwaliteit	Relatie - Geluk	Relatie - Tevredenheid	Relatie - Communicatie	Relatie - Steun	Relatie - Conflict
Gehuwd	5,8204	6,3635	6,6700	6,3940	6,3011	3,3797
Trouwplannen	5,7512	6,2205	6,5730	6,3316	6,2648	3,3720
Huwelijkswens	5,6066	6,0490	6,4720	6,1596	6,0455	3,3069
Geen Huwelijkswens	5,5194	5,9773	6,3602	6,1326	5,9298	3,2197

Het eerste wat opvalt is dat we het hoogste gemiddelde van relatiekwaliteit terugvinden bij gehuwden. Dat ligt in lijn met de verwachtingen. De samenwonenden met trouwplannen volgen met een kleine achterstand. Ook dat ligt in lijn van de verwachtingen. De 2 groepen samenwonenden zonder trouwplannen hebben de laagste relatiekwaliteit. Hoewel ook dat te verwachten was, is de onderlinge volgorde tussen de gemiddelden van de samenwonenden met huwelijkswens en samenwonenden zonder huwelijkswens niet conform onze hypothese. Het verschil is klein, maar toch hebben de samenwonenden met een huwelijkswens een hogere gemiddelde relatiekwaliteit dan de samenwonenden zonder huwelijkswens. De gemiddelden van de verschillende subvariabelen van relatiekwaliteit volgen dezelfde volgorde per samenlevingsvorm als de samenvattingsvariabele. De gemiddelden worden verder opgesplitst per geslacht.

Tabel 17: Gemiddelden subvariabelen die relatietevredenheid opmaken per geslacht in verschillende samenlevingsvormen voor alle respondenten

		Relatie - Kwaliteit	Relatie - Geluk	Relatie - Tevreden	Relatie - Communicatie	Relatie - Steun	Relatie - Conflict
Gehuwd	Man	5,8122	6,3836	6,6817	6,2717	6,3507	3,3763
	Vrouw	5,8280	6,3447	6,6590	6,5085	6,2547	3,3828
Trouwplannen	Man	5,6966	6,2163	6,5383	6,1383	6,2420	3,3576
	Vrouw	5,8052	6,2246	6,6074	6,5228	6,2874	3,3861
Huwelijkswens	Man	5,5698	6,0386	6,4632	5,9684	6,0684	3,3102
	Vrouw	5,6368	6,0575	6,4793	6,3161	6,0267	3,3042
Geen huwelijkswens	Man	5,5144	6,0035	6,3537	6,0561	5,9221	3,2328
	Vrouw	5,5243	5,9514	6,3667	6,2083	5,9375	3,2066
Totaal	Man	5,7230	6,2606	6,5850	6,1806	6,2429	3,3478
	Vrouw	5,7643	6,2368	6,5915	6,4529	6,1964	3,3538

Wanneer we kijken naar de samenvattende variabele “relatiekwaliteit” vertonen vrouwen een iets hoger gemiddelde dan mannen. De volgorde tussen de samenlevingsvormen van de gemiddelden voor de samenvattingsvariabele blijft in beide geslachten gerespecteerd. Gehuwden hebben de hoogste gemiddelde relatiekwaliteit, samenwonenden zonder huwelijkswens de laagste. Als we kijken naar de verschillende indicatoren van relatiekwaliteit blijkt dat de gemiddelden van mannen en vrouwen over het algemeen ongeveer gelijk zijn. Vooral het gemiddelde wat betreft communicatie binnen de relatie is hoger bij vrouwen. Dat trekt hun gemiddelde op de samenvattingsvariabele relatiekwaliteit omhoog.

Separatiegedachten analyseren we apart. Ze worden gemeten aan de hand van de vraag: “dacht u er de voorbije 12 maanden wel eens aan om uw relatie te beëindigen?”. Hierop kunnen de respondenten “ja” of “nee” antwoorden. Alle respondenten zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Tabel 18: Percentage respondenten met separatiedachten per geslacht per samenlevingsvorm

		Aanwezig	Afwezig
Gehuwd	Man	3,2%	96,8%
	Vrouw	7,5%	92,5%
Trouwplannen	Man	5,3%	94,7%
	Vrouw	8,4%	91,6%
Huwelijkswens	Man	11,6%	88,4%
	Vrouw	12,9%	87,1%
Geen Huwelijkswens	Man	11,6%	88,4%
	Vrouw	17,7%	82,3%

De mannen hebben in alle samenlevingsvormen minder separatiedachten dan vrouwen. Ook hebben gehuwden het minst van allemaal separatiedachten, gevolgd door samenwonenden met trouwplannen. Samenwonenden zonder trouwplannen (met of zonder huwelijkswens) hebben de meeste separatiedachten. Binnen de categorie samenwonenden zonder huwelijkswens valt

het op dat het percentage vrouwen mét separatiegedachten een stuk hoger ligt dan dat percentage bij mannen. Merkwaardig genoeg is het verschil in percentage tussen de aan- en afwezigheid van separatiegedachten het tweede grootst bij gehuwden. 3,2% van de mannelijke gehuwden heeft separatiegedachten. Bij de vrouwen bedraagt hun aandeel 7,5%.

2.2.4 De opleidingsverhouding en het gemiddeld opleidingsniveau van een koppel

De opleidingsverhouding van een koppel kent 3 mogelijke waardes: “hypergamie”, “homogamie” en “hypogamie”. Hypergamie betreft een relatie met de man als hoogst opgeleide, hypogamie betreft een relatie met de vrouw als hoogst opgeleide. In een homogame relatie hebben beide partners eenzelfde opleidingsniveau. Deze 3 opleidingsverhoudingen kunnen telkens 3 gemiddelde opleidingsniveaus hebben: “laag”, “gemiddeld” en “hoog”. Zo komt een hypogaam koppel met gemiddeld opgeleide vrouw en laag opgeleide man in “hypogaam laag” terecht. Een hypogaam koppel met een hoog opgeleide vrouw en laag opgeleide man komt in hypogaam gemiddeld terecht en een hypogaam koppel met hoog opgeleide vrouw en gemiddeld opgeleide man komt in hypogaam hoog terecht. Dezelfde gemiddelde opleidingsniveaus gelden voor de hypergame koppel. Homogame koppels komen in homogaam laag terecht wanneer ze beiden laag opgeleid zijn, in homogaam midden als ze beide gemiddeld opgeleid zijn en in homogaam hoog als ze beide hoog opgeleid zijn. De combinatie van gemiddeld opleidingsniveau en opleidingsverhouding geeft 9 opleidingssituaties waarin een koppel zich kan bevinden. Onderstaande tabel geeft de verdeling van een bepaalde opleidingssituatie weer over de verschillende samenlevingsvormen van alle respondenten.

Tabel 19: Relatieve percentages van opleidingssituatie over samenlevingsvormen voor respondenten in relaties met 2 respondenten

		Gehuwd	Trouwplannen	Huwelijkswens	Geen huwelijkswens	Totaal
Hypergamie laag	N	13	13	15	8	49
	Relatief %	26,5%	26,5%	30,6%	16,3%	100,0%
Hypergamie midden	N	3	1	0	2	6
	Relatief %	50,0%	16,7%	0,0%	33,3%	100,0%
Hypergamie hoog	N	110	40	23	9	182
	Relatief %	60,4%	22,0%	12,6%	4,9%	100,0%
Homogamie laag	N	26	8	5	3	42
	Relatief %	61,9%	19,0%	11,9%	7,1%	100,0%
Homogamie midden	N	385	194	103	89	771
	Relatief %	49,9%	25,2%	13,4%	11,5%	100,0%
Homogamie hoog	N	165	41	20	25	251
	Relatief %	65,7%	16,3%	8,0%	10,0%	100,0%
Hypogamie laag	N	37	20	7	7	71
	Relatief %	52,1%	28,2%	9,9%	9,9%	100,0%
Hypogamie midden	N	5	2	0	2	9
	Relatief %	55,6%	22,2%	0,0%	22,2%	100,0%
Hypogamie hoog	N	95	38	20	30	183
	Relatief %	51,9%	20,8%	10,9%	16,4%	100,0%
Totaal	N	839	357	193	175	1564
	Relatief %	53,6%	22,8%	12,3%	11,2%	100,0%

Bovenstaande tabel laat zien hoe groot het aandeel van een bepaalde opleidingssituatie is binnen de verschillende samenlevingsvormen. Zeer belangrijk om te vermelden is dat het aantal respondenten in sommige situaties van de frequentietabel zeer laag is. Wanneer we de percentages per kolom met elkaar vergelijken, vergelijken we naar welke samenlevingsvorm een bepaalde opleidingssituatie overhelt, ongeacht de grootte van de groep in deze opleidingssituatie. Om de tabel overzichtelijk te houden hebben we telkens de 3 hoogste percentages per samenlevingsvorm aangeduid. Deze methode kan ons iets leren over de verdeling in de data van bepaalde opleidingssituaties over de samenlevingsvormen heen. Het gaat in deze tabel enkel over relaties waarvan 2 respondenten aan het onderzoek hebben meegewerkt.

Onder cohabitatie zonder huwelijkswens zijn de hoogste relatieve percentages “hypergamie midden”, “hypogamie midden” en “hypogamie hoog”. Deze opleidingssituaties hebben dus een hoger relatief percentage in cohabitatie zonder huwelijkswens dan andere opleidingssituaties. Zowel 2 van de 3 opleidingsverhoudingen, als de 3 gemiddelde opleidingsniveaus van de opleidingssituaties met de hoogste relatieve percentages ondersteunen de hypothesen van dit onderzoek. Die stellen dat samenwonenden om ideologische redenen (of zonder huwelijkswens) eerder hoog opgeleid zijn en meer open staan voor niet-traditionele opleidingsverhoudingen als gevolg van progressieve partnervoorkeuren. Hypogamie is een niet-traditionele opleidingsverhouding. Ook de hypothese dat de samenwonenden zonder huwelijkswens eerder hoog opgeleid zijn wordt niet tegengesproken aangezien 2 van de 3 opleidingssituaties gemiddeld opgeleid zijn en 1 opleidingssituatie hoogopgeleid is.

Bij de samenwonenden met huwelijkswens zijn de opleidingssituaties met het hoogste relatieve percentage “hypergamie laag”, “hypergamie hoog” en “homogamie midden”. Ook dat spreekt de verwachtingen niet tegen. Hypergamie is volgens de hypothese het gevolg van traditionele partnervoorkeuren als gevolg van weinig progressieve waarden. Die progressieve waarden hangen ook samen met een huwelijkswens. Homogamie past ook in de hypothese aangezien het in alle samenlevingsvormen een gewenste situatie is. Alle gemiddelde opleidingsniveaus zijn vertegenwoordigd.

Bij gehuwden zijn de hoogste relatieve percentages “homogamie hoog”, “homogamie laag” en “hypergamie hoog”. Homogamie staat voor een succesvolle match bij gehuwden, hypergamie is de traditionele situatie bij heterogamie volgens traditionele partnervoorkeuren. Deze opleidingssituaties spreken de hypothesen niet tegen.

Bij samenwonenden met trouwplannen is er 1 van de 3 hoogste relatieve percentages van een opleidingsverhouding die de hypothese tegenspreekt. Dat betreft “hypogamie laag”. De overige 2 hoogste percentages, “hypergamie laag” en “hypergamie hoog” liggen wel in lijn der verwachting. Aangezien de N-waarde in sommige cellen erg laag is en bovenstaande tabel moeilijk interpreteerbaar is, laten we het gemiddeld opleidingsniveau vallen. Op die manier hebben we een hogere N-waarde per opleidingsverhouding.

Tabel 20: Relatieve percentages van opleidingsverhouding over verschillende samenlevingsvormen voor respondenten in relaties met 2 respondenten

		Gehuwd	Trouwplannen	Huwelijkswens	Geen huwelijkswens	Totaal
Hypogamie	N	137	60	27	39	263
	Relatief %	52,1%	22,8%	10,3%	14,8%	100,0%
Homogamie	N	576	243	128	117	1064
	Relatief %	54,1%	22,8%	12,0%	11,0%	100,0%
Hypergamie	N	126	54	38	19	237
	Relatief %	53,2%	22,8%	16,0%	8,0%	100,0%
Totaal	N	839	357	193	175	1564
	Relatief %	53,6%	22,8%	12,3%	11,2%	100,0%

Bovenstaande tabel laat zien dat hypogamie ten opzichte van de andere opleidingsverhoudingen het hoogste relatief percentage heeft van de percentages onder de samenwonenden zonder huwelijkswens. Dat ligt in lijn met onze hypothesen. Ten opzichte van de andere opleidingsverhoudingen heeft hypergamie bij de samenwonenden met een huwelijkswens het hoogste relatief percentage. Bij gehuwden is dat homogamie en bij de samenwonenden met trouwplannen zijn alle situaties gelijk. Ook die bevindingen liggen in lijn met onze hypothesen. Deze frequentietabellen zijn louter exploratief en zeggen niets over een statistisch significante relatie.

2.2.5 Controlevariabelen

In de data zitten enkele restricties. Zo zijn de huwelijken nooit meer dan 3 jaar oud en gaat het telkens om eerste huwelijken. Er kan wel een samenwoning met een andere partner hebben plaatsgevonden voor het huidige huwelijk of de huidige samenwoning. Om die reden controleren we de duur van een relatie. De respondenten in data set zijn maximum 40 jaar oud, toch voeren we ook een controle voor leeftijd uit. Voorts zal ook het aantal kinderen opgenomen worden. Voor stiefkinderen wordt apart gecontroleerd. We voeren de analyses uit voor beide geslachten apart waardoor er voor "geslacht" niet extra moet gecontroleerd worden.

2.3 Data-analyse

2.3.1 Methodologie

Dit onderzoek wil ten eerste nagaan of er een verschil in relatiekwaliteit is tussen samenwonenden zonder trouwplannen en gehuwden. Ten tweede willen we nagaan of samenwonenden zonder huwelijkswens andere kenmerken hebben dan samenwonenden met een huwelijkswens. Ten derde willen we onderzoeken of een huwelijkswens binnen cohabitatie een verschillende relatiekwaliteit met zich meebrengt.

Om een verschil op vlak van opleidingsniveau of opleidingsverhouding tussen de samenwonenden met en zonder huwelijkswens te onderzoeken is de chi-kwadraattoets geschikt. Die methode is in staat afhankelijkheid vast te stellen tussen 2 categorische variabelen. Deze methode gaat na of er een significant verschil is tussen de verwachte verdeling bij onafhankelijkheid en de geobserveerde verdeling. Een Chi kwadraattoets heeft de volgende vorm:
$$\chi^2 = \sum \frac{(f - e)^2}{e}$$

Daarin is e de verwachte frequentie en f de waargenomen frequentie. Deze statistiek wordt gesommeerd over alle mogelijkheden. De waarde die deze formule oplevert wordt vergeleken met de kritische waarde op een bepaald significantieniveau. Wanneer de testwaarde groter is dan de kritische waarde, kan de nulhypothese worden verworpen (Agresti & Franklin, 2014; Franke, Ho & Christie, 2012). Als de gesommeerde waarde groter is dan de kritische waarde kan de nulhypothese verworpen worden. Een nadeel van deze statistiek is dat er geen uitspraken gedaan kunnen worden over de grootte van de afhankelijkheid tussen de variabelen. De vrijheidsgraden worden bepaald door de formule $(r-1)(c-1)$ waarin r en c staan voor het aantal mogelijke waarden van de variabelen.

Om een verschil op vlak van relatiekwaliteit of progressieve waarden tussen verschillende samenlevingsvormen te testen is de "one way analysis of variance" of ANOVA geschikt. Het vergelijkt de gemiddelden op een metrische variabele tussen verschillende groepen. Zo kan getest worden of de gemiddelden van de verschillende samenlevingsvormen op vlak van progressieve waarden of relatiekwaliteit significant van elkaar verschillen. Om dat te testen maakt ANOVA gebruik van de F-teststatistiek. Wanneer de F-teststatistiek groter is dan de kritische waarde kan de hypothese van onafhankelijkheid verworpen worden en zijn de variabelen afhankelijk. De ANOVA zegt, net als de Chi-kwadratstoets, niets over de sterkte van de samenhang.

Om een ANOVA uit te voeren moet er voldaan zijn aan enkele assumpties. De eerste assumptie dat de skewness en kurtosis tussen -1 en 1 moet liggen is geschonden. De normaalverdeling voor relatiekwaliteit is zwaarder aan 1 kant. Aangezien de ANOVA vrij robuust is tegen deze schending bij ongeveer even grote groepen voeren we de test toch uit. Ten tweede dienen de varianties ongeveer even groot te zijn. Daarom wordt bij elke ANOVA een Levene's test uitgevoerd als controle. Als de assumptie van gelijke variantie geschonden is, is de ANOVA vrij robuust wanneer de groepen even groot en voldoende groot zijn (Field, 2009).

De ANOVA vergelijkt de gemiddelden van een metrische variabele voor verschillende groepen. Aan de hand van de F-teststatistiek gaat het na of deze gemiddelden significant van elkaar verschillen. In dat geval wordt de onafhankelijkheidshypothese verworpen en zijn de categorische en metrische variabele afhankelijk. Om de nulhypothese te verwerpen dient de F-waarde kleiner te zijn dan de F-teststatistiek bij een bepaald aantal vrijheidsgraden.

Om de grootte van de eventuele afhankelijkheid te bepalen en controlevariabelen toe te kunnen voegen, zal een meervoudige lineaire regressie met dummy-codering van de onafhankelijke variabelen uitgevoerd worden. Deze analyse probeert aan de hand van de data een voorspelling te doen voor verschillende waardes van de onafhankelijke variabele. Op deze manier kunnen de verschillende groottes van samenhang tussen de verschillende variabelen goed vergeleken worden. Hoe groter het geschatte coëfficiënt hoe groter het verschil tussen de 2 waardes van de onafhankelijke variabele. Aangezien de onafhankelijke variabelen niet continu zijn, moeten er dummy-coderingen aangemaakt worden. 0 betreft de afwezigheid van de bepaalde waarde van de

onafhankelijke variabele en 1 betreft de aanwezigheid van die waarde op de onafhankelijke variabele.

Ook de lineaire regressie maakt enkele assumpties. Zo dient de samenhang lineair te zijn. Dat is nagegaan aan de hand van een scatterplot. Ook dient de afhankelijke variabele continu te zijn. Zowel relatiekwaliteit als progressieve waarden zijn continu. Ten derde moeten de observaties onafhankelijk zijn. Om daaraan te voldoen analyseren we mannen en vrouwen apart. Veel van hen maken immers deel uit van eenzelfde relatie. De afhankelijke variabele moet ten vierde normaal verdeeld zijn. Zoals eerder gesteld heeft de verdeling van de relatiekwaliteit en progressieve waarden ongelijke schouders. Toch zal de analyse uitgevoerd worden. Ten slotte moeten de varianties van een afhankelijke variabele voor de verschillende waarden van de onafhankelijke variabele ongeveer gelijk zijn. Daarom zal telkens de standaarddeviatie vermeld worden van de verschillende waarden van de onafhankelijke variabele bij het uitvoeren van een ANOVA.

2.3.2 Verschil in relatiekwaliteit tussen samenlevingsvormen

Om hypothesen omtrent verschillen in relatiekwaliteit tussen samenlevingsvormen te onderzoeken, kiezen we voor een ANOVA voor zowel de mannen als vrouwen. Dat onderzoeken we eerst voor beide geslachten bij de relaties met 2 respondenten. Daarna herhalen we de analyses voor beide geslachten in alle relaties.

De rijen die in vet aangeduid staan zijn de samenlevingsvormen waartussen in alle groepen een significant verschil in gemiddelde relatiekwaliteit wordt gevonden. Er zijn bepaalde samenlevingsvormen waartussen enkel bepaalde groepen respondenten significante verschillen in gemiddelden vertonen. Deze zijn aangeduid met “*” als teken van significant op het $p < 0.05$ niveau. “**” staat voor de significantie op het $p < 0,001$ niveau. De N-waarde, de standaarddeviatie, het gemiddelde per samenlevingsvormen per groep respondenten wordt weergegeven na de tabel met de resultaten van de ANOVA. Ook de nodige waarden voor Levene’s statistiek volgen.

Tabel 21: Verschillen in relatiekwaliteit tussen samenlevingsvormen (ANOVA). Verschil in gemiddelde relatiekwaliteit (A-B)

Samenlevingsvorm A	Samenlevingsvorm B	Mannen uit relaties	Vrouwen uit relaties	Alle mannen	Alle vrouwen
Geen Huwelijkswens	Gehuwd	-,27808**	-,29329**	-,29783**	-,30372**
	Trouwplannen	-,16256*	-,25541**	-,18221*	-,28093**
	Huwelijkswens	-,07734	-,08143	-,05539	-,11245
Huwelijkswens	Gehuwd	-,20074**	-,21186**	-,24244**	-,19127**
	Trouwplannen	-,08523	-,17398*	-,12682	-,16848*
Gehuwd	Trouwplannen	,11552*	,03788	,11562*	,02279

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

Tabel 22: Gemiddelde voor mannen uit relaties met 2 respondenten voor relatiekwaliteit in samenlevingsvormen

	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Gehuwd	426	5,8142	,41758
Trouwplannen	184	5,6986	,41584
Huwelijkswens	91	5,6134	,49928
Geen huwelijkswens	88	5,5361	,51921
Totaal	789	5,7331	,44973

Tabel 23: Gemiddelde voor vrouwen uit relaties met 2 respondenten voor relatiekwaliteit in samenlevingsvormen

	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Gehuwd	427	5,8338	,41374
Trouwplannen	174	5,7959	,43242
Huwelijkswens	105	5,6219	,58364
Geen huwelijkswens	85	5,5405	,65624
Totaal	791	5,7658	,48456

Tabel 24: Gemiddelde voor alle mannen voor relatiekwaliteit in samenlevingsvormen

	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Gehuwd	436	5,8122	,41693
Trouwplannen	186	5,6966	,41531
Huwelijkswens	95	5,5698	,62945
Geen huwelijkswens	93	5,5144	,52589
Totaal	810	5,7230	,47181

Tabel 25: Gemiddelde voor alle vrouwen voor relatiekwaliteit in samenlevingsvormen

	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Gehuwd	466	5,8280	,41850
Trouwplannen	188	5,8052	,42578
Huwelijkswens	116	5,6368	,56908
Geen huwelijkswens	94	5,5243	,65230
Totaal	864	5,7643	,48340

Tabel 26: Levene's statistiek voor ANOVA van relatiekwaliteit en samenlevingsvorm per groep respondenten

Levene's statistiek	
Mannen in relatie	3,571*
Vrouwen in relatie	11,668**
Alle Mannen	4,939**
Alle Vrouwen	12,828**

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

We vinden in de data van Vlaanderen een verschil in relatiekwaliteit terug tussen samenwonenden zonder trouwplannen (met of zonder huwelijkswens) en gehuwden zowel bij mannen als vrouwen, in zowel de relaties met 2 respondenten als bij alle relaties. Dit ondersteunt de hypothese dat er in tegenstelling tot de bevindingen van Corijn (2014) wel een verschil bestaat in relatiekwaliteit tussen samenwonenden en gehuwden wanneer er een onderscheid gemaakt wordt tussen samenwonenden met trouwplannen en samenwonenden zonder trouwplannen. Deze resultaten ondersteunen de eerste hypothese.

We vinden geen verschil terug in relatiekwaliteit tussen samenwonenden zonder en met huwelijkswens. De hypothese luidde dat samenwonenden zonder huwelijkswens minder negatieve effecten van de verhoogde heterogamie bij samenwonenden zonder trouwplannen zouden ondervinden als gevolg van progressievere waarden en progressievere partnervoorkeuren. Het resultaat biedt dus geen ondersteuning voor de 4de hypothese. Die stelde dat er een verschil in relatiekwaliteit zou zijn tussen samenwonenden zonder trouwplannen met huwelijkswens en zonder huwelijkswens.

Een verschil in relatiekwaliteit tussen gehuwden en samenwonenden met trouwplannen vinden we niet terug in de data. Dit resultaat ondersteunt de hypothese dat samenwonenden met trouwplannen dezelfde relatiekwaliteit vertonen als gehuwden, zoals reeds dikwijls beschreven werd in voorgaand onderzoek. Ook is er nog een verschil in gemiddelde tussen samenwonenden zonder huwelijkswens en samenwonenden met trouwplannen in alle groepen van respondenten significant. Er tekenen zich ten slotte nog enkele minder robuuste verschillen in relatiekwaliteit af tussen bepaalde samenlevingsvormen. Zo zijn er nog significante verschillen in gemiddelden tussen samenwonenden met een huwelijkswens en samenwonenden met trouwplannen voor vrouwen, en voor gehuwden en samenwonenden met trouwplannen voor mannen. Het blijkt dus zinvol om de groep samenwonenden verder op te delen volgens betekenis in het onderzoek naar relatiekwaliteit.

Tabel 27: Chi-kwadraattoets van separatiegedachten per samenlevingsvorm voor mannen uit relaties met 2 respondenten

	Aanwezig	Afwezig	Totaal
Gehuwd	3,3%	96,7%	100,0%
Trouwplannen	5,4%	94,6%	100,0%
Huwelijkswens	11,0%	89,0%	100,0%
Geen Huwelijkswens	11,1%	88,9%	100,0%

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

$\chi^2 = 14,735^*$ $df = 3$ $N = 795$

Tabel 28: Chi-kwadraattoets van separatiegedachten per samenlevingsvorm voor vrouwen uit relaties met 2 respondenten

	Aanwezig	Afwezig	Totaal
Gehuwd	7,5%	92,5%	100,0%
Trouwplannen	9,1%	90,9%	100,0%
Huwelijkswens	13,3%	86,7%	100,0%
Geen Huwelijkswens	17,2%	82,8%	100,0%

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

$\chi^2 = 9,799^*$ $df = 3$ $N = 797$

Tabel 29: Chi kwadraattoets van separatiegedachten per samenlevingsvorm voor alle mannen

	Aanwezig	Afwezig	Totaal
Gehuwd	3,2%	96,8%	100,0%
Trouwplannen	5,3%	94,7%	100,0%
Huwelijkswens	11,6%	88,4%	100,0%
Geen Huwelijkswens	11,6%	88,4%	100,0%

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

$\chi^2 = 17,551^{**}$ $df = 3$ $N = 816$

Tabel 30: Chi-kwadraattoets van separatiegedachten per samenlevingsvorm voor alle vrouwen

	Aanwezig	Afwezig	Totaal
Gehuwd	7,5%	92,5%	100,0%
Trouwplannen	8,4%	91,6%	100,0%
Huwelijkswens	12,9%	87,1%	100,0%
Geen Huwelijkswens	17,7%	82,3%	100,0%

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

$\chi^2 = 11,548^*$ $df = 3$ $N = 870$

De Pearson Chi-kwadraattoets is in alle groepen respondenten significant. Dat betekent dat samenlevingsvorm en separatiegedachten afhankelijk zijn. Gehuwden hebben het laagste percentage individuen met separatiegedachten binnen alle groepen respondenten, gevolgd door samenwonenden met trouwplannen. Bij de mannen is het percentage met separatiegedachten even groot voor samenwonenden met als zonder huwelijkswens. Bij de vrouwen kent de groep samenwonenden zonder huwelijkswens een hoger percentage dan de groep samenwonenden met huwelijkswens. Vrouwen vertonen in alle situaties meer separatiegedachten dan mannen in dezelfde situatie. De grootste verschillen tussen de geslachten in percentage van individuen waarbij separatiegedachten aanwezig zijn, vinden we terug bij gehuwden en samenwonenden zonder huwelijkswens.

2.3.3 Verschil in progressieve waarden tussen samenlevingsvormen

Om de hypothesen te onderzoeken omtrent verschillen in progressieve waarden tussen samenlevingsvormen, wordt de ANOVA gebruikt. Onderstaande tabel geeft de resultaten weer voor de verschillende groepen van respondenten. Het cijfer stelt het verschil in het gemiddelde van progressieve waarden voor van samenlevingsvorm A en samenlevingsvorm B. Onder de tabel met de resultaten staan per groep respondenten de gemiddelden genoteerd. Ook zijn de uitslagen van Levene's teststatistiek genoteerd om de gelijkheid van varianties na te gaan.

Tabel 31: Verschil in progressieve waarden per samenlevingsvorm (ANOVA)

Samenlevingsvorm A	Samenlevingsvorm B	Mannen in relaties	Vrouwen in relaties	Alle mannen	Alle vrouwen
Geen Huwelijkswens	Gehuwd	,58418**	,43179**	,59130**	,43226**
	Trouwplannen	,40032**	,34479**	,40245**	,33318**
	Huwelijkswens	,35836**	,19476*	,36701**	,20726*
Huwelijkswens	Gehuwd	,22583*	,23703**	,22429**	,22499**
	Trouwplannen	,04196	,15003	,03544	,12592
Gehuwd	Trouwplannen	-,18386**	-,08700	-,18885**	-,09908

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

Tabel 32: Gemiddelden voor progressieve waarden per samenlevingsvorm voor mannen in relaties met 2 respondenten

	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Gehuwd	428	3,3604	,56916
Trouwplannen	186	3,5443	,52259
Huwelijkswens	91	3,5863	,50114
Geen huwelijkswens	90	3,9446	,43536
Totaal	795	3,4954	,56723

Tabel 33: Gemiddelden voor progressieve waarden per samenlevingsvorm voor vrouwen in relaties met 2 respondenten

	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Gehuwd	429	3,3430	,55290
Trouwplannen	176	3,4300	,47237
Huwelijkswens	105	3,5800	,48429
Geen huwelijkswens	87	3,7748	,49859
Totaal	797	3,4406	,53931

Tabel 34: Gemiddelden voor progressieve waarden per samenlevingsvorm voor alle mannen

	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Gehuwd	438	3,3580	,56715
Trouwplannen	188	3,5468	,52101
Huwelijkswens	95	3,5823	,51943
Geen huwelijkswens	95	3,9493	,42776
Totaal	816	3,4964	,56800

Tabel 35: Gemiddelden voor progressieve waarden per samenlevingsvorm voor alle vrouwen

	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Gehuwd	468	3,3397	,55112
Trouwplannen	190	3,4388	,47506
Huwelijkswens	116	3,5647	,47628
Geen huwelijkswens	96	3,7719	,49907
Totaal	870	3,4390	,53780

Tabel 36: Levene's statistiek voor ANOVA van progressieve waarden en samenlevingsvorm per groep respondenten

	Levene's test
Mannen in relaties	8,060**
Vrouwen in relaties	2,431
Alle mannen	8,582**
Alle vrouwen	2,293

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

Levene's test is voor beide groepen vrouwen niet significant. Daarom kijken we naar de robuustere testen zoals die van Brown-Forsythe en Welch. Deze zijn wel significant.

Tabel 37: Welch en Brown-Forsythe voor ANOVA van progressieve waarden en samenlevingsvorm per groep respondenten

	Welch	Brown-Forsythe
Vrouwen in relaties	20,180**	21,435**
Alle vrouwen	21,739**	23,254**

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

Uit alle verschillende groepen respondenten en voor beide geslachten blijkt dat samenwonenden zonder huwelijkswens progressiever zijn dan respondenten uit andere samenlevingsvormen. Dat ondersteunt de 2de hypothese die stelt dat samenwonenden zonder huwelijkswens progressiever zijn dan samenwonenden met huwelijkswens.

Gehuwden en samenwonenden met trouwplannen zijn het meest traditioneel en verschillen enkel bij de mannen significant van elkaar. Dat ondersteunt de hypothese dat samenwonenden met trouwplannen en gehuwden sterk op elkaar lijken. Het gaat immers om reeds succesvolle matches. Samenwonenden met huwelijkswens zijn ten slotte significant progressiever dan gehuwden, maar verschillen niet significant van samenwonenden met trouwplannen.

2.3.4 Verschillen in opleidingsverhouding en gemiddeld opleidingsniveau tussen samenlevingsvormen

Om verschillen in opleidingsverhouding en gemiddeld opleidingsniveau te onderzoeken is de chi-kwadraattoets een geschikte methode. De chi-kwadraattoets analyseert de afhankelijkheid van categorische (nominale of ordinale) variabelen. Aangezien de 3de hypothese stelt dat

samenwonenden zonder huwelijkswens meer hypogaam zijn bij heterogamie en al deze variabelen categorisch zijn, is dit een geschikte test.

Er zijn enkele assumpties verbonden aan de chi-kwadraattoets. Aangezien het om categorische variabelen gaat, test de statistiek of er zich in bepaalde combinaties van de variabele meer of minder dan de verwachte frequentie bij onafhankelijkheid voordoet. Om dat te testen moet er in alle combinaties een N-waarde zijn die aan het minimum voldoet. In tabel 19 zagen we dat er cellen waren met zeer weinig of geen respondenten. Daarom voeren we een aparte chi-kwadraattoets uit voor opleidingsverhouding en opleidingssituatie. Op die manier zijn er minder categorieën en is de N-waarde in de cellen met een lage frequentie hoger.

Tabel 38: Chi kwadraattoets van aanwezigheid huwelijkswens en opleidingsverhouding voor alle mannen

	Geen huwelijkswens	Huwelijkswens
Hypogamie	24,7%	11,7%
Homogamie	62,4%	66,0%
Hypergamie	12,9%	22,3%

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

$\chi^2 = 6,818^*$ N=187 df=2

Tabel 39: Chi kwadraattoets van aanwezigheid huwelijkswens en opleidingsverhouding voor mannen in relaties met 2 respondenten

	Geen huwelijkswens	Huwelijkswens
Hypogamie	26,1%	12,2%
Homogamie	63,6%	64,4%
Hypergamie	10,2%	23,3%

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

$\chi^2 = 9,049^*$ N=178 df=2

Tabel 40: Chi-kwadraattoets van aanwezigheid huwelijkswens en opleidingsverhouding voor alle vrouwen

	Geen huwelijkswens	Huwelijkswens
Hypogamie	17,9%	17,5%
Homogamie	70,5%	65,8%
Hypergamie	11,6%	16,7%

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

$\chi^2 = 1,109$ N=209 df=2

Tabel 41: Chi-kwadraattoets van aanwezigheid huwelijkswens en opleidingsverhouding voor vrouwen in relaties met 2 respondenten

	Geen huwelijkswens	Huwelijkswens
Hypogamie	18,4%	15,5%
Homogamie	70,1%	68,0%
Hypergamie	11,5%	16,5%

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

$\chi^2 = 1,094$ N=190 df=2

Bij de mannen vindt de chi-kwadraattoets een significant verschil in opleidingsverhouding tussen samenwonenden met en zonder huwelijkswens. Zo zijn er meer hypogame koppels bij samenwonenden zonder huwelijkswens, en meer hypergame koppels bij samenwonenden met. Er zijn ongeveer evenveel homogame koppels in de 2 groepen. Deze bevindingen, bij beide groepen mannelijke respondenten, bevestigen de hypothese dat samenwonenden zonder huwelijkswens als gevolg van meer progressieve waarden minder traditionele partnervoorkeuren koesteren en meer openstaan voor hypogamie dan samenwonenden met huwelijkswens. Zij streven volgens de hypothese immers meer traditionele partnervoorkeuren als gevolg van meer traditionele waarden na.

Bij beide groepen met vrouwelijke respondenten wordt dit verschil in opleidingsverhouding tussen samenwonenden met en zonder huwelijkswens niet gevonden. Dat is merkwaardig aangezien het bij de vrouwen uit relaties met 2 respondenten over dezelfde relaties gaat als bij de mannen uit relaties met twee respondenten. Toch is dat te verklaren door het feit dat er binnen dezelfde relatie een verschil tussen de partners kan zitten op de aanwezigheid van een huwelijkswens. Tabel 3 toont dat er relatief meer vrouwen een huwelijkswens hebben dan mannen in relaties met 2 respondenten. Er zijn ongeveer evenveel mannen samenwonend met en zonder huwelijkswens. Bij de vrouwen zijn er echter meer met dan zonder huwelijkswens. Van de vrouwelijke samenwonenden zonder trouwplannen in een relatie met 2 respondenten heeft 54,6% een huwelijkswens en 45,4% geen huwelijkswens. Dat verschil kan ervoor zorgen dat de teststatistiek geen significant verschil aantoont tussen de samenlevingsvormen bij de vrouwen.

De chi-kwadraattoets op gemiddeld opleidingsniveau tussen de samenwonenden met en zonder huwelijkswens leverde in geen enkele groep respondenten een significant verschil op. De onafhankelijkheidshypothese kon in geen enkele groep verworpen worden. Die bevinding biedt dus geen enkele ondersteuning voor de 5de hypothese. Samenwonenden zonder huwelijkswens zijn niet significant hoger opgeleid dan samenwonenden met huwelijkswens.

2.3.5 Lineaire regressies

Of er een verschil in relatiekwaliteit is tussen verschillende samenlevingsvormen onderzoeken we opnieuw met een meervoudige lineaire regressie. De samenlevingsvormen zijn als dummy gecodeerd. Als controlevariabele voegen we leeftijd, duur relatie, aantal eigen kinderen en het aantal stiefkinderen toe. De referentie is de gemiddelde relatiekwaliteit van gehuwden.

Tabel 42: Regressieanalyse voor relatiekwaliteit en samenlevingsvorm met controlevariabelen

	Mannen in relatie	Vrouwen in relatie	Alle mannen	Alle vrouwen
(Constate)	5,911**	6,079**	5,908**	6,047**
Trouwplannen	-,095	-,135*	-,096	-,098
Huwelijkswens	-,189*	-,321**	-,278**	-,261**
Geen Huwelijkswens	-,156	-,322**	-,223*	-,334**
Duur Relatie in jaren	,004	-,054	-,038	-,047
Leeftijd	-,043	-,015	,001	-,013
Aantal kinderen in huis	,016	,003	,013	-,040
Aantal stiefkinderen in huis	-,123	-,108	-,103	-,053

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

Uit de meervoudige regressies bekomen we gelijkaardige resultaten als uit de ANOVA. In bijna alle gevallen is er een verschil in relatiekwaliteit tussen gehuwden en samenwonenden zonder trouwplannen.

Enkel de groep mannen uit relaties met 2 respondenten zonder huwelijkswens vertonen geen significant verschil met mannen uit relaties met 2 respondenten die gehuwd zijn. De data vertonen dus op 1 van de 8 groepen samenwonenden zonder trouwplannen na een “cohabitation gap” met gehuwden. De meervoudige regressieanalyse vertoont dus dezelfde, maar minder robuuste resultaten dan de ANOVA.

Hoewel samenwonenden met huwelijkswens en samenwonenden zonder huwelijkswens in significant verschillen van gehuwden op vlak van relatiekwaliteit, betekent dat niet dat ze ook significant van elkaar verschillen. Om dat in detail te onderzoeken voeren we een nieuwe regressie uit.

Tabel 43: Regressieanalyse voor relatiekwaliteit en aanwezigheid huwelijkswens in samenwoning

	Mannen in relatie	Vrouwen in relatie	Alle mannen	Alle vrouwen
(Constate)	5,740**	5,794**	5,884**	5,606**
Geen Huwelijkswens	0,000	-0,010	-0,053	0,080
Leeftijd	-,0,078	-0,106	-0,106	-0,111
Duur relatie	0,006	-0,002	-0,018	0,028
Aantal eigen kinderen	-0,069	0,154	-0,074	-0,050
Aantal stiefkinderen	-0,096	-0,214	0,055	0,002

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

Net zoals de ANOVA suggereerde, verschillen samenwonenden met huwelijkswens en samenwonenden zonder huwelijkswens niet significant van elkaar op vlak van relatiekwaliteit.

Hoewel ze op dat vlak niet significant van elkaar blijken te verschillen, doen ze dat volgens de reeds uitgevoerde ANOVA wel op vlak van progressieve waarden. Daarom voeren we ook een lineaire regressie uit voor progressieve waarden tussen de verschillende samenlevingsvormen.

Tabel 44: Regressieanalyse voor progressieve waarden en samenlevingsvorm met controlevariabelen

	Mannen in relatie	Vrouwen in relatie	Alle mannen	Alle vrouwen
(Constante)	3,041**	3,408**	3,035**	3,409**
Trouwplannen	0,227*	0,016	,233*	,044
Huwelijkswens	0,291*	0,205*	,289*	,192*
GeenHuwelijkswens	0,621**	0,411**	,624**	,418**
Leeftijd	,116*	-0,007	,128*	-,016
Duur Relatie	0,009	-0,007	,006	-,006
Aantal eigen kinderen	-0,51	0,003	-,063	,034
Aantal stiefkinderen	0,61	0,058	,063	,023

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

Zowel samenwonenden met huwelijkswens als samenwonenden zonder huwelijkswens blijken significant progressiever dan gehuwden. Samenwonenden zonder huwelijkswens doen dat met een groter verschil en op een hoger significantieniveau dan samenwonenden met huwelijkswens. Samenwonenden met trouwplannen zijn enkel bij de mannen significant progressiever dan gehuwden.

We kunnen dus in navolging van de ANOVA besluiten dat samenwonenden zonder trouwplannen progressiever zijn dan gehuwden. Om het verschil tussen de groep samenwonenden met en zonder huwelijkswens in detail te onderzoeken voeren we nog een regressie uit zonder de overige samenlevingsvormen.

Tabel 45: Regressieanalyse voor progressieve waarden en aanwezigheid huwelijkswens in samenwoning

	Mannen in relatie	Vrouwen in relatie	Alle mannen	Alle vrouwen
(Constante)	3,780**	3,709**	3,646**	3,746**
Geen Huwelijkswens	0,246*	0,213*	0,429**	0,245*
Leeftijd	-0,054	-0,077	-0,027	-0,104
Duur relatie	-0,017	-0,002	-0,011	0,010
Aantal eigen kinderen	-0,117	0,177	-0,020	0,158
Aantal stiefkinderen	0,202	-0,055	0,130	-0,087

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

Samenwonenden zonder huwelijkswens blijken in alle groepen respondenten significant progressiever dan samenwonenden met huwelijkswens. Dit biedt, in navolging van de ANOVA, ondersteuning voor de 2de hypothese die stelt dat samenwonenden zonder huwelijkswens progressiever zijn dan samenwonenden met huwelijkswens.

Conclusie

Deze masterproef had ten eerste als doel verschillen in relatiekwaliteit tussen het huwelijk en cohabitatie te onderzoeken in Vlaanderen. Voorgaand onderzoek in Vlaanderen onderscheidde enkel gehuwden en samenwonenden van elkaar. Op deze manier werd er geen verschil in relatiekwaliteit gevonden en kon Corijn (2014) concluderen dat er geen sprake is van een “cohabitation gap” in Vlaanderen. Onderzoek uit buurlanden suggereerde echter dat samenwonenden een heterogene groep zijn die om verschillende redenen kiezen voor cohabitatie (Heikel, Liefbroer & Poortman, 2014). Die verschillende groepen samenwonenden kunnen een uiteenlopende relatiekwaliteit vertonen (Soons & Kalmijn, 2009; Aarskaug Wiik, Keizer & Lappegård, 2012). Zo zouden samenwonenden met trouwplannen bijna dezelfde relatiekwaliteit vertonen als gehuwden (Aarskaug Wiik, et al., 2009; Aarskaug Wiik, et al. 2012; Brown, et al., 2017), wat kan zorgen voor een hogere gemiddelde relatiekwaliteit van de gehele groep samenwonenden. Hierdoor is het onwaarschijnlijker een significant verschil te vinden tussen gehuwden en samenwonenden.

Ten tweede had dit onderzoek als doel verschillen te ontdekken binnen de groep samenwonenden zonder trouwplannen. De opdeling die dit onderzoek in die groep maakte, betreft de aan- of afwezigheid van een huwelijkswens. Voor deze opdeling zijn er minder aanwijzingen in de literatuur. De motivatie voor deze opdeling kwam voort uit de twee perspectieven die cohabitatie verklaren: het socio-economische perspectief en het perspectief van de Tweede Demografische Transitie dat een waardenverandering als oorzaak ziet van cohabitatie.

Het socio-economische perspectief verklaart de opkomst van cohabitatie uit veranderingen in de socio-economische verhoudingen tussen man en vrouw (Oppenheimer, 1988). Omdat vrouwen meer zijn gaan studeren, is ook hun economische potentieel belangrijk geworden voor het gezin. Daarenboven moet haar levensstijl ook passen bij die van de man aangezien ze zich niet meer zo makkelijk kan aanpassen omwille van haar eigen job. De cohabitatie zou daarom dienen als een test voor de match van de twee partners. Homogamie zou belangrijk zijn voor een succesvolle relatie. Een aanvulling op deze theorie betreft de theorie van de Tweede Demografische Transitie die de waardeverandering sinds de jaren '60 als oorzaak ziet van de opkomst van cohabitatie (Surkyn & Lesthaeghe, 2004). Mensen zouden opener geworden zijn ten aanzien van minder traditionele leefvormen en werden minder religieus.

De verschillende verklaringen van deze theoriën kunnen we linken aan de partners die de samenwoning zien als een onderdeel van het huwelijk en de samenwonenden die de cohabitatie zien als een alternatief voor het huwelijk. Ik argumenteer dus dat beide perspectieven voor twee verschillende groepen samenwonenden gelden. Voor de groep met huwelijkswens fungeert de cohabitatie als een testfase voor het huwelijk. Bij een succesvolle match volgens hun traditionele

partnervoorkeuren gaan ze trouwplannen maken. Voor de samenwonenden zonder huwelijkswens is de samenwoning een einddoel en alternatief voor het huwelijk. Zij zijn gekant tegen het huwelijk of hebben er simpelweg geen boodschap aan (Heikel, et al., 2014).

Wanneer de samenwonenden met trouwplannen, de samenwonenden zonder trouwplannen met huwelijkswens en de samenwonenden zonder huwelijkswens van elkaar onderscheiden worden, komen er wel significante verschillen voor op vlak van relatiekwaliteit in Vlaanderen. Zo vertonen de data significante verschillen in relatiekwaliteit tussen gehuwden en samenwonenden zonder trouwplannen, zowel met als zonder huwelijkswens. De gevonden verschillen in relatiekwaliteit tussen deze groepen zijn robuust. Ze zijn significant voor mannen en vrouwen, zowel in relaties met twee respondenten als in relaties met slechts één respondent. Samenwonenden met trouwplannen verschillen niet significant in al deze groepen van gehuwden op vlak van relatiekwaliteit. Dit beantwoordt aan de literatuur uit het buitenland die suggereert dat deze groep op verschillende manieren lijkt op de groep gehuwden. Het zijn immers de succesvolle matches die de testfase succesvol hebben afgerond. Samenwonenden met huwelijkswens en samenwonenden zonder huwelijkswens verschillen niet significant van elkaar op vlak van relatiekwaliteit.

Onderzoek uit het buitenland suggereert dat samenwonenden heterogamer zijn dan gehuwden (Blackwell & Lichter, 2000). Dit zou volgens het socio-economisch perspectief negatief zijn voor hun relatiekwaliteit en kans om te trouwen. Deze masterproef formuleerde de hypothese dat samenwonenden zonder huwelijkswens een minder lage relatiekwaliteit zouden vertonen dan samenwonenden met huwelijkswens. Dit zou het gevolg zijn van een verhoogde progressiviteit die progressievere partnervoorkeuren met zich meebrengen. Deze progressievere partnervoorkeuren zouden meer in de richting gaan van niet-traditionele koppelsamenstellingen zoals hypogamie en heterogamie, met een minder lage relatiekwaliteit als gevolg. Hypogamie zou met andere woorden geen bewijs zijn van een slechte match voor de samenwonenden zonder huwelijkswens en bijgevolg minder leiden tot een lage relatiekwaliteit. Ze zouden zich volgens de hypothese immers minder door het socio-economische perspectief en traditionele partnervoorkeuren laten verklaren, maar meer door de theorie van waardeverandering en progressieve partnervoorkeuren.

Zo laten de beschrijvende analyses laten zien dat niet-traditionele matches zoals hypogamie relatief meer voorkomen bij samenwonenden zonder huwelijkswens dan bij samenwonenden met huwelijkswens. Deze verschillen zijn echter enkel significant bij de mannen in de Chi kwadraattoetsen. Samenwonenden met huwelijkswens vertonen op hun beurt relatief meer hypergame matches dan samenwonenden zonder huwelijkswens. Dit doet traditionele partnervoorkeuren vermoeden voor samenwonenden met huwelijkswens en progressieve partnervoorkeuren voor de samenwonenden zonder huwelijkswens. Samenwonenden zonder huwelijkswens zijn ook significant progressiever dan diegenen met huwelijkswens. Dit zijn aanwijzingen voor het feit dat de samenwonenden zonder huwelijkswens zich inderdaad in grotere mate laten verklaren door de theorie van waardenverandering.

Gehuwden lijken op hun beurt het meest homogam in de beschrijvende analyses. Samen met de eventuele verhoogde hypergamie van samenwonenden met huwelijkswens is dit een

aanwijzing voor de stelling dat mensen met huwelijkswens, reeds vervuld of niet, zich meer laten verklaren door de socio-economische theorie met traditionele partnervoorkeuren.

Op vlak van gemiddeld opleidingsniveau zijn er geen verschillen in de data tussen samenwonenden met en zonder huwelijkswens. De contradictorische bevindingen in de relatie van opleidingsniveau en samenlevingsvorm, dat zowel laag en hoog opleidingsniveau gelieerd is met cohabitatie (Corijn, 1995; Corijn, 2015; Aarskaug Wiik et al., 2010), kunnen dus niet verklaard worden door de hypothese dat samenwonenden met huwelijkswens lager opgeleid zouden zijn dan samenwonenden zonder.

Ten slotte schoof dit onderzoek een hypothese naar voren die de verschillen in de grootte van de “cohabitation gap” tussen landen zou kunnen verklaren. Zo is het verschil in relatiekwaliteit groter in traditionele Zuid-Europese landen en kleiner in progressievere Noord-Europese landen (Lesthaeghe, 2020; Soons & Kalmijn, 2009). De hypothese was dat de groep samenwonenden zonder huwelijkswens groter zou zijn in de progressievere Noord-Europese landen en de groep samenwonenden met huwelijkswens groter zou zijn in het traditionelere Zuid-Europa. Hoewel dit onderzoek niet over internationale data beschikt, biedt de Vlaamse data geen aanwijzingen voor deze hypothese aangezien samenwonenden zonder huwelijkswens geen verschil vertonen in relatiekwaliteit met samenwonenden met huwelijkswens.

Discussie

Onderzoek naar verschillen in heterogamie en partnervoorkeuren tussen gehuwden en samenwonenden staat nog niet ver in Vlaanderen. Hoewel niet alle hypothesen van dit onderzoek standhouden, biedt het dus wel aanwijzingen dat het beter is om samenwonenden in verschillende groepen in te delen. Er zijn nog veel pistes die het onderzoeken waard zijn. In de toekomst kan het bijvoorbeeld interessant zijn om heterogamie breder te definiëren dan enkel op basis van opleidingsniveau. Ook de levensstijl en de culturele achtergrond van de partners kunnen bijdragen aan het inzicht in de al dan niet succesvolle matches van progressieve en traditionele koppels. Verder kunnen progressieve waarden completer gedefinieerd worden dan de gebruikte dataset toeliet. Vervolgens kan het verschil van invloed op relatiekwaliteit, van engagement enerzijds, en een succesvolle match volgens de traditionele of progressieve partnervoorkeuren anderzijds, een interessante piste zijn om dieper te onderzoeken. Ook de samenhang tussen progressieve partnervoorkeuren en progressieve waarden dient preciezer onderzocht te worden. Dit is een werkhypothese die dit onderzoek hanteert en nog niet in detail onderzocht is. Bovendien kan het ook interessant zijn om de samenhang tussen progressieve waarden en algemeen geluk verder te onderzoeken. Een relatie kan in het leven van progressieve mensen immers minder belangrijk zijn omdat ze bijvoorbeeld individueler in het leven staan. Ten slotte kan de definitie van relatiekwaliteit herbekeken worden aangezien de progressievere mensen mogelijks andere zaken valideren in een relatie dan hetgene het gebruikte instrument meet. Om dat te bepalen moet onderzocht worden wat traditionele en progressieve samenwonenden juist verwachten van een relatie.

Er dient toegevoegd te worden dat dit onderzoek niet de gehele Vlaamse bevolking representeert. Zo zijn er bijvoorbeeld enkel respondenten met een heteroseksuele relatie in de

dataset opgenomen die de Belgische nationaliteit hadden bij geboorte. Ook gaat het om eerste huwelijken en zijn de respondenten maximum 40 jaar oud. Aangezien het om cross-sectionele data gaat is het daarenboven niet mogelijk om causale verbanden te leggen. Degene die we veronderstellen zijn gebaseerd op voorgaande literatuur. Door het gebrek aan longitudinale data kon niet onderzocht worden welk percentage van de samenwonenden met trouwplannen ook effectief trouwen en effectief voor die goede match staan. Zo beschrijft Duvander (1999) dat in Zweden slechts 60% van de koppels die aangaven binnen twee jaar te trouwen, twee jaar later ook effectief getrouwd te zijn. De data werd ten slotte niet op koppelniveau bekeken. Een verschil op de aanwezigheid van een huwelijkswens binnen dezelfde relatie werd daardoor niet specifiek geanalyseerd.

Hoewel de daling van het huwelijkscijfer lijkt te stabiliseren heeft cohabitatie stevig voet aan grond gekregen. Daarbij kan cohabitatie niet langer per definitie als een onsuccesvol huwelijk aanzien worden. Een noemenswaardig deel van hen heeft immers geen huwelijkswens. Deze groep samenwonenden is progressiever maar vertoont dezelfde lage relatiekwaliteit als diegenen met huwelijkswens. De reden daartoe is onbekend. Men zou kunnen verwachten dat de partners die niet willen trouwen net een hogere relatiekwaliteit vertonen dan diegenen die dat wel willen maar er niet in slagen. Zou het kunnen dat de verwachtingen van de samenleving daarin een rol spelen?

Een aanwijzing daartoe betreft het feit dat traditionelere Europese landen een groter verschil in relatiekwaliteit vertonen dan progressievere Europese landen. Als we ervan uitgaan dat de Tweede Demografische Transitie zich nog zal voortzetten in de traditionelere Europese landen zou het verschil in relatiekwaliteit in deze landen nog kunnen afnemen als gevolg van een verhoogde acceptatie van niet-traditionele samenlevingsvormen. Het is onduidelijk wat de samenhang is van acceptatie van de samenlevingsvorm, de grote van de groep samenwonenden zonder huwelijkswens en de relatiekwaliteit ten opzichte van samenwonenden met huwelijkswens.

Het zou kunnen dat in traditionele landen met minder acceptatie dan Vlaanderen de samenwonenden zonder huwelijkswens een significant lagere relatiekwaliteit vertonen dan degene met huwelijkswens. In progressievere landen zouden zij een hogere relatiekwaliteit kunnen vertonen. Vlaanderen zou zich met andere woorden net in het midden van deze ontwikkeling kunnen bevinden. Ook is het mogelijk dat de relatie van acceptatie en de relatiekwaliteit voor beide groepen geheel gelijk loopt. Daarenboven is het niet duidelijk wat de relatie is van acceptatie met de grote van de twee groepen. Om dit alles uit te klaren is er Europees onderzoek nodig.

Binnen cohabitatie staan partners individueler in het leven op wettelijk en financieel vlak. Toch lijken deze zwakkere sociale verbanden minder geschikt om een gezin in te stichten. Gehuwden vertonen immers een hogere relatiekwaliteit. Maar zou het kunnen dat deze gedachte, dat het huwelijk de meest geschikte samenlevingsvorm is, de lagere relatiekwaliteit van samenwonenden zonder huwelijkswens net in de hand werkt?

Referenties:

- Aarskaug Wiik, K., Bernhardt, E., & Noack, T. (2009). A Study of Engagement and Relationship Quality in Sweden and Norway. *Journal of Marriage and Family*, 71(2), 465-477.
- Aarskaug Wiik, K., Bernhardt, E., & Noack, T. (2010). Love or Money? Marriage Intentions among Young Cohabitators in Norway and Sweden. *Acta Sociologica*, 53(3), 269-287.
- Aarskaug Wiik, K., Keizer, R., & Lappegård, T. (2012). Relationship Quality in Marital and Cohabiting Unions Across Europe. *Journal of Marriage and Family*, 74(3), 389-398.
- Agresti, A., & Franklin, C. (2014). *Statistics: The Art and Science of Learning from Data*. Pearson Education
- Axinn, William G, Thornton, Arland, & Xie, Yu. (2007). *Marriage and cohabitation (Population and development)*. Chicago: University of Chicago press.
- Becker, G. (1981). Altruism in the Family and Selfishness in the Market Place. *Economica*, 48(189), 1-15.
- Blackwell, D., & Lichter, D. (2000). Mate Selection Among Married and Cohabiting Couples. *Journal of Family Issues*, 21(3), 275-302.
- Blackwell, D., & Lichter, D. (2004). Homogamy Among Dating, Cohabiting, and Married Couples. *The Sociological Quarterly*, 45(4), 719-737.
- Boone, K. (2007) Wettelijke en feitelijk samenwoning. In I., Boone, S. Brouwers, L. De Schrijver, A., Van Thienen, G. Verschelden (Red.), *Overzicht van rechtspraak. Familierecht* (pp.207-251). Mechelen: Kluwer.
- Booth, A., and Johnson, D. (1988). Premarital Cohabitation and Marital Success. *Journal of Family Issues*, 9(2), 255-72.
- Booth, A., Johnson, D., White, L., & Edwards, J. (1984). Women, Outside Employment, and Marital Instability. *American Journal of Sociology*, 90(3), 567-583.
- Bracke, P., Matthijs, K., Mortelmans, D., Pasteels, I., Van Bavel, J., & Van Peer, C.. (2011). *Scheiding in Vlaanderen*. Leuven: Acco.
- Bréchon, P., & Gonthier, Frédéric. (2017). *European values: Trends and divides over thirty years* (European values studies, 17). Leiden: Brill.

- Brines, J., & Joyner, K. (1999). The ties that bind: Principles of cohesion in cohabitation and marriage. *American Sociological Review*, 64, 333-355.
- Brines, J., & Joyner, K. (1999). The ties that bind: Principles of cohesion in cohabitation and marriage. *American Sociological Review*, 64(3), 333-355.
- Brown, S. L., & Booth, A. (1996). Cohabitation Versus Marriage : A Comparison of Relationship Quality. *Journal of Marriage and Family*, 58(3), 668-678 .
- Brown, S., Manning, W., & Payne, K. (2017). Relationship Quality Among Cohabiting Versus Married Couples. *Journal of Family Issues*, 38(12), 1730-1753.
- Buss, D., Shackelford, T., Kirkpatrick, L., & Larsen, R. (2001). A Half Century of Mate Preferences: The Cultural Evolution of Values. *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 491-503.
- Cherlin, A. 1979. Work Life and Marital Dissolution. In G. Levinger & O.C. Moles, *Divorce and Separation. Context, Causes and Consequences* (pp. 151–66). New York: Basic Books.
- Corijn, M. (1994). Ongehuwd samenwonen in Vlaanderen in Europees perspectief. In: *Bevolking en Gezin*, 2, 59-107
- Corijn, M. (2014). *Gehuwd of ongehuwd samenwonen: verschillen in welbevinden?*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-webartikel 12.
- Corijn, M. (2015). *Samenwonend met een partner in het Vlaamse Gewest: gehuwd, wettelijk samenwonend of zonder regeling*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Webartikel 6.
- Corijn, M. (2016). Het Vlaamse en Belgische echtscheidingscijfer: evolutie, positionering, verklaringen en gevolgen. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-webartikel 4.
- Corijn, M., & Klijzing, E. (2001). *Transitions to adulthood in Europe (European studies of population 10)*. Dordrecht: Kluwer.
- Corijn, M., & Matthijs, K. (2005). Gehuwd en ongehuwd samenwonen in België: een sociaal-demografisch perspectief. In C. Forder & A. Verbeke (Red.), *Gehuwd of niet: maakt het iets uit* (pp. 47-65). Antwerpen: Intersentia.
- Corijn, M., Sodermans, A.K., & Vanassche, S. (2011). Zijn jongeren in Vlaanderen van plan om te huwen (en te scheiden)? (SVR-Webartikel 2011/15). Brussel: SVR (Studiedienst van de Vlaamse Regering).

- De Graaf, P., & Kalmijn, M. (2003). Alternative Routes in the Remarriage Market: Competing-Risk Analyses of Union Formation after Divorce. *Social Forces*, 81(4), 1459-1498.
- De Hauw, Y., Grow, A., & Van Bavel, J. (2017). The Reversed Gender Gap in Education and Assortative Mating in Europe. *European Journal of Population*, 33(4), 445-474.
- Dimaggio, P. & J. Mohr (1985). Cultural Capital, Educational Attainment, and Marital Selection. *American Journal of Sociology*, 90, 1231-1261.
- Dobbelaere, K. (2003). Trends in de katholieke godsdienstigheid eind 20^e eeuw. België vergeleken met West en Centraal-Europese landen. *Tijdschrift voor Sociologie*. 24(1), 9-36.
- Duvander, A. Z. (1999). The transition from cohabitation to marriage. A longitudinal study of the propensity to marry in Sweden in the early 1990s. *Journal of Family Issues*, 20, 698 – 717
- Eeckhaut, M. C. W., Van de Putte, B., Gerris, J. R. M., & Vermulst, A. A. (2013). Analysing the Effect of Educational Differences between Partners: A Methodological/Theoretical Comparison. *European Sociological Review*, 29(1), 60-73.
- ESS Round 5: European Social Survey Round 5 Data (2010). Data file edition 3.4. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. Geraadpleegd via https://www.europeansocialsurvey.org/download.html?file=ESS5e03_4&y=2010
- Esteve, A., García-Román, J., & Permanyer, I. (2012). The Gender-Gap Reversal in Education and Its Effect on Union Formation: The End of Hypergamy? *Population and Development Review*, 38(3), 535-546.
- Esteve, A., Schwartz, C., Van Bavel, J., Permanyer, I., Klesment, M., & Garcia, J. (2016). The End of Hypergamy: Global Trends and Implications. *Population and Development Review*, 42(4), 615-625.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using spss*. Londen: Sage.
- Fokkema, T., Liefbroer, A.C., Methods Techniques, & Social Inequality the Life Course. (2008). Trends in living arrangements in Europe: Convergence or divergence? *Demographic Research*, 19, 1351-1418.
- Grow, A., & Van Bavel, J. (2015). Assortative mating and the reversal of gender inequality in education in europe: An agent-based model. *PLoS One*, 10(6), E0127806.

- Inglehart, R. (1977). *The silent revolution : Changing values and political styles among western publics*. Princeton (N.J.): Princeton university press.
- Inglehart, R. (2008). Changing Values Among Western Publics from 1970 to 2006. *West European Politics*, 31, 130 – 146.
- Johnson, M. (1991). Engagement to personal relationships. *Advances in Personal Relationships*, 3, 117–143.
- Kalmijn, M. (1991). Shifting Boundaries: Trends in Religious and Educational Homogamy. *American Sociological Review*, 56(6), 786-800.
- Kalmijn, M. (1991). Status Homogamy in the United States. *American Journal of Sociology*, 97, 496-523.
- Kalmijn, M. (1998). Intermarriage and Homogamy: Causes, Patterns, Trends. *Annual Review of Sociology*, 24(1), 395-421.
- Kalmijn, M. (2011). The Influence of Men's Income and Employment on Marriage and Cohabitation: Testing Oppenheimer's Theory in Europe.(Report). *European Journal of Population/Revue Europeenne De Demographie*, 27(3), 269-293.
- Kalmijn, M. (2013). The Educational Gradient in Marriage: A Comparison of 25 European Countries. *Demography*, 50(4), 1499-1520.
- Kalmijn, M., & Bernasco, W. (2001). Joint and Separated Lifestyles in Couple Relationships. *Journal of Marriage and Family*, 63(3), 639-654.
- Kalmijn, M., De Graaf, P., & Janssen, J. (2005). Intermarriage and the risk of divorce in the Netherlands: The effects of differences in religion and in nationality, 1974-94. *Population Studies*, 59(1), 71-85.
- Kalmijn, M., & Lim, N. (1997). Men's career development and marriage timing during a period of rising inequality. *Demography (pre-2011)*, 34(3), 311-30.
- Keizer, R. (2010). *Relationship quality in Europe* (Vol. H035345, Discussion Papers). Statistics Norway, Research Department.
- Kessler, R. C., & McRae, J. A. (1982). The Effect of Wives' Employment on the Mental Health of Married Men and Women. *American Sociological Review*, 47(2), 216-27.

- Kiernan, K. (2000). European perspectives on union formation. In Waite, L., Bachrach, C., Hindin, M., Thomson, E., and Thornton, A. (Red.). *The ties that bind: Perspectives on marriage and cohabitation* (pp. 40-58). New York: Aldine Gruyter.
- Kiernan, K. (2004). Unmarried cohabitation and parenthood in Britain and Europe. *Law & policy*, 26(1), 33-55.
- Kok, J. & Leinarte, D. (2015). Cohabitation in Europe: a revenge of history?, *The History of the Family*, 20(4), 489-514.
- Kravdal, &. (1999). Does marriage require a stronger economic underpinning than informal cohabitation? *Population Studies*, 53(1), 63-80.
- Leikas, S., Ilmarinen, V., Verkasalo, M., Vartiainen, H., & Lönnqvist, J. (2018). Relationship satisfaction and similarity of personality traits, personal values, and attitudes. *Personality and Individual Differences*, 123, 191-198.
- Lesage, G. (2018). *Het Jaarrapport van de katholieke Kerk in België 2018*. Geraadpleegd via <https://www.kerknet.be/bisschoppenconferentie/artikel-persbericht/eerste-jaarrapport-van-de-katholieke-kerk-belgi> procentC3 procentAB
- Lesage, G. (2019). *Het Jaarrapport van de katholieke Kerk in België 2019*. Geraadpleegd via <https://www.kerknet.be/bisschoppenconferentie/persbericht/2de-jaarrapport-katholieke-kerk-belgi> procentC3 procentAB-kerk-transitie
- Lesthaeghe, R. (1983). A Century of Demographic and Cultural Change in Western Europe: An Exploration of Underlying Dimensions. *Population and Development Review*, 9(3), 411-435.
- Lesthaeghe, R. (2020). The second demographic transition, 1986–2020: Sub-replacement fertility and rising cohabitation—a global update. *Genus*, 76(1), 1-38.
- Lesthaeghe, R., & Meekers, D. (1987). Value changes and the dimensions of familism in the European community. *European Journal of Population / Revue Européenne De Démographie*, 2(3), 225-268.
- Lichter, D., Leclere, F., & Mclaughlin, D. (1991). Local Marriage Markets and the Marital Behavior of Black and White Women. *American Journal of Sociology*, 96(4), 843-867.
- Lichter, D., Mclaughlin, D., Kephart, G., & Landry, D. (1992). Race and the Retreat From Marriage: A Shortage of Marriageable Men? *American Sociological Review*, 57(6), 781-799.

- Manning, W., & Landale, N. (1996). Racial and Ethnic Differences in the Role of Cohabitation in Premarital Childbearing. *Journal of Marriage and the Family*, 58(1), 63-77.
- Manning, W., Brown, S., & Payne, K. (2014). Two Decades of Stability and Change in Age at First Union Formation. *Journal of Marriage and Family*, 76(2), 247-260.
- Manting, D. (1996). The Changing Meaning of Cohabitation and Marriage. *European Sociological Review*, 12(1), 53-65.
- Martens, I. (2007) Huwelijk. In I., Boone, S. Brouwers, L. De Schrijver, A., Van Thienen, G. Verschelden (Red.), *Overzicht van rechtspraak. Familierecht* (pp. 207-251). Mechelen: Kluwer.
- Martin, T., & Bumpass, C. (1989). Recent trends in marital disruption. *Demography*, 26(1), 37-51.
- Mulder, C., & Smits, J. (1999). First-Time Home-Ownership of Couples: The Effect of Inter-Generational Transmission. *European Sociological Review*, 15(3), 323-337.
- Musick, K., Bumpass, L. (2006). *Cohabitation, marriage, and trajectories in well-being and relationships*. (online working paper series) Los Angeles: California Center for Population Research.
- Nock, S.L. (1995). A comparison of marriages and cohabiting relationships. *Journal of Family Issues*, 16(1), 53-76.
- Oppenheimer, V.K. (2003) Cohabiting and marriage during young men's career-development process. *Demography*, 40, 127-149.
- Parsons, T. (1942). Age and Sex in the Social Structure of the United States. *American Sociological Review*, 7(5), 604-616.
- Pasteels, I., & Mortelmans, D. (2011). Huwen en scheiding in de levensloop. In D. Mortelmans et al. (Red.), *Scheiding in Vlaanderen* (pp. 65-84). Leuven: Acco
- Pearlin, L. (1975). Status Inequality and Stress in Marriage. *American Sociological Review* 40(3), 344-357.
- Perelli-Harris, B., & Lyons-Amos, M. (2015). Changes in partnership patterns across the life course: An examination of 14 countries in Europe and the United States. *Demographic Research*, 33, 145-178.

- Perelli-Harris, B., Kreyenfeld, M., Sigle-Rushton, W., Keizer, R., Lappegård, T., Jasilioniene, A., Berghammer, C., & Di Giulio, P. (2012). Changes in union status during the transition to parenthood in eleven European countries, 1970s to early 2000s. *Population Studies*, *66*, 167–182.
- Poortman, A. R., & Mills, M. (2012). Investments in marriage and cohabitation: The role of legal and interpersonal engagement. *Journal of Marriage and Family*, *74*(2), 357-376.
- Rindfuss, R., & Vandenheuvél, A. (1990). Cohabitation: A precursor to marriage or an alternative to being single? *Population & Development Review*, *16*(4), 703-726.
- Schoen, R. & Weinick, R.M., (1993). Partner Choice in Marriages and Cohabitations. *Journal of Marriage and the Family*, *55*, 408-414.
- Schwartz, C. R. (2010). Pathways to educational homogamy in marital and cohabiting unions. *Demography*, *47*(3), 735-753.
- Schwartz, C. (2013). Trends and Variation in Assortative Mating: Causes and Consequences. *Annual Review of Sociology*, *39*(1), 451-470.
- Schwartz, C., & Mare, R. (2005). Trends in educational assortative marriage from 1940 to 2003. *Demography*, *42*(4), 621-646.
- Smock, P. (2000). Cohabitation in the United States: An Appraisal of Research Themes, Findings, and Implications. *Annual Review of Sociology*, *26*(1), 1-20.
- Smock, P.J., Manning, W., & Gupta, S. (1999). The Effect of Marriage and Divorce on Women's Economic Well-Being. *American Sociological Review*, *64*(6), 794-812.
- Smock, P.J. (2000). Cohabitation in the United States: An appraisal of research themes, findings and implications. *Annual Review of Sociology*, *26*, 1-20.
- Soons, J., & Kalmijn, M. (2009). Is Marriage More Than Cohabitation? Well-Being Differences in 30 European Countries. *Journal of Marriage and Family*, *71*(5), 1141-1157.
- South, S., & Spitze, G. (1994). Housework in Marital and Nonmarital Households. *American Sociological Review*, *59*(3), 327-347.
- Stanley, S. M., Whitton, S. W., & Markman, H.J. (2004). Maybe i do: interpersonal engagement and premarital or nonmarital cohabitation. *Journal of Family Issues*, *25*(4), 496-519.

- Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium) - Thematische Directie Samenleving. (2015). *Valentijn in cijfers: 6 op 10 Belgen wonen samen als koppels*. Geraadpleegd op 7 november, 2020 via http://www.census2011.be/idk/idk1_nl.html
- Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium) - Thematische Directie Samenleving. (2016) Geraadpleegd op 30 september, 2020 via <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/partnerschap/huwelijken#figures>
- Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium) - Thematische Directie Samenleving. (2018) Geraadpleegd op 30 september, 2020 via <https://statbel.fgov.be/nl/nieuws/meer-dan-een-pasgeborene-op-twee-heeft-ongehuwde-ouders>
- Statistics Norway. (2008a). *Population statistics. Births 2006*. Geraadpleegd via <https://www.ssb.no/en/fodte>
- Stolzenberg, R. (2001). It's about Time and Gender: Spousal Employment and Health. *American Journal of Sociology*, 107(1), 61-100.
- Stryker, S. & Macke, A. S. (1978). Status Inconsistency and Role Conflict. *Annual Review of Sociology*, 4, 57-90.
- Surkyn, J., & Lesthaeghe, R. (2004). Value orientation and the Second Demographic Transition (SDT) in northern, western and southern Europe: An update. *Demographic Research*, 10(3), 45-86.
- Symoens, S., Colman, E., Pasteels, I. & Bracke, P. (2011). Welbevinden van (ex-)partners en kinderen. In: Mortelmans, D., Pasteels, I., Bracke, P., Matthijs, K., Van Bavel, J. & C. Van Peer (red.) (2011). *Scheiding in Vlaanderen*. Leuven: Acco, 237-266.
- Therborn, G. (2004). *Between sex and power : Family in the world, 1900-2000* (International library of sociology). London: Routledge.
- Theunis, Lindsay, Jappens, Maaïke, Vandenbroeck, Bente, & Van Bavel, Jan. (2015). Voor eeuwig en altijd? Houdingen omtrent huwen en scheiden bij Vlaamse jongeren met gehuwde en gescheiden ouders. *Relaties En Nieuwe Gezinnen*, 5(1), 1-24.
- Thomson, E., Winkler-Dworak, M. & Beaujouan, É. Contribution of the Rise in Cohabiting Parenthood to Family Instability: Cohort Change in Italy, Great Britain, and Scandinavia. *Demography*, 56, 2063–2082 (2019)

- Thornton, A., Axinn, W.G., & Hill, D.H. (1992). Reciprocal effects of religiosity, cohabitation, and marriage. *American Journal of Sociology*, *98*, 628-661.
- Trost, J. (1978). A Renewed Social Institution: Non-Marital Cohabitation. *Acta Sociologica* *21*, 303–15.
- Trost, J. (1981). Cohabitation in the Nordic countries. *Journal of Family and Economic Issues*, *4*, 401–427.
- Van Bavel, J. (2012). The reversal of gender inequality in education, union formation and fertility in Europe. *Vienna Yearbook of Population Research*, *10*, 127-154.
- Van Bavel, J. Schwartz, C. R., Esteve, A. (2018). The Reversal of the Gender Gap in Education and Its Consequences for Family Life. *Annual Review of Sociology*, *44*(1), 341-360.
- Willetts, M. C. (2006). Union Quality Comparisons Between Long-Term Heterosexual Cohabitation and Legal Marriage. *Journal of Family Issues*, *27*(1), 110-127.
- Wilson, W. (1990). *The truly disadvantaged: The inner city, the underclass, and public policy*. Chicago (Ill.): University of Chicago press.
- Wu, Z., & Pollard, M. (2000). Economic circumstances and the stability of nonmarital cohabitation. *Journal of Family Issues*, *21*(3), 303-328.
- Yu Xie, Siwei Cheng, & Xiang Zhou. (2015). Assortative mating without assortative preference. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *112*(19), 5974